

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет магістерської та
аспірантської підготовки
Кафедра екологічного права і
контролю

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Правове регулювання у сфері полювання: проблеми і
практика»

Виконав магістрант 2 року навчання
групи МЕПП-2
спеціальності 081 «Право»
Платосюк Владислав Олексадрович

Керівник: к.ю.н., доцент
Швидчеко Ірина Георгіївна

Рецензент: к.ю.н., доцент
ОНУ ім.І.І.Мечникова
Борщевський Ігор Вячеславович

Одеса 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Магістерської та аспірантської підготовки
Кафедра Екологічного права і контролю
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 081 «Право»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри І.Д.Лосєва,
д.геогр. н., проф.

“19” листопада 2018 року

**З А В Д А Н Н Я
НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Платосюк Владислав Олександрович

1. Тема магістерської роботи «Правове регулювання у сфері полювання: проблеми і практика»

Керівник магістерської роботи Швидченко Ірина Георгіївна, к.ю.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від

“05” грудня 2018 року № 271-с

2. Строк подання студентом роботи 10 грудня 2018 року

3. Вихідні дані до роботи: Конституція України, Цивільний кодекс України, КУпАП, Кримінальний кодекс України, Закон України «Про мисливське господарство», Закон України «Про тваринний світ», Закон України «Про Червону книгу», навчальні посібники з екологічного права, інтернет-ресурс.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ

1.Поняття та правові засади ведення мисливства і полювання в Україні

2.Мисливство як вид спеціального використання тваринного світу

3.Відповідальність за порушення законодавства в галузі полювання та ведення мисливського господарства і порядок її застосування

4.Законодавча база мисливського господарства країн ЄС

Висновки

Перелік посилань

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
6. Дата видачі завдання 19.11.2018 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Оцінка виконання етапу	
			%	за 4-х бальною шкалою
1	Аналіз нормативно-правових актів із заданої теми. Визначення поняття мисливства та полювання, підстави виникнення права на полювання. Написання 1-го розділу магістерської роботи.	19.11.18 - 23.11.18.		
2	Організаційно правові засади формування мисливського господарства та відповідальність за порушення законодавства в галузі полювання.. Написання 2 та 3 розділу магістерської роботи.	24.11.18 - 30.11.18		
3	Огляд законодавчої бази мисливського господарства країн ЄС. Написання 4 розділу магістерської роботи.	01.12.18.- 06.12.18.		
4	Написання висновків магістерської роботи. Оформлення магістерської роботи.	07.12.18 - 10.12.18		
5	Перевірка магістерської роботи науковим керівником, надання відгуку.	9.12.18 - 12.12.18		
6	Перевірка на антиплагіат.	13.12.18 - 14.12.18		
7	Перевірка магістерської роботи зав. Кафедрою.	14-15.12.18		
8	Отримання рецензії.	19.12.18- 20.12.18.		
9	Попередній захист магістерської роботи на кафедрі.	20.12.18- 21.12.18		
	Інтегральна оцінка виконання етапів календарного плану (як середня по етапам)			

Студент _____ Платосюк В.О. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник магістерської роботи _____ Швидченко І.Г. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота на тему: «Правове регулювання у сфері полювання: проблеми і практика», автор - магістрант Платосюк Владислав Олександрович.

Мета магістерської роботи – визначити поняття та правові засади ведення мисливства і полювання в Україні та підстави виникнення права на полювання, з'ясувати найбільш актуальні проблеми політико-правового забезпечення мисливського господарства, визначити які види відповідальності за порушення законодавства в галузі мисливського господарства і полювання існують в Україні.

Актуальність теми полягає в важливості поняття і регулювання мисливського господарства і полювання в Україні - важливим та необхідним кроком залишається пошук шляхів гармонійного співіснування суспільства та живої природи, встановлення балансу між економічними та екологічними потребами людства. Нажаль відкритими і недостатньо врегульованими залишаються питання щодо упорядкування ведення мисливського господарства та серйозного скорочення популяції диких тварин, а також притягнення винних до дисциплінарної, адміністративної цивільної, кримінальної, відповідальності за порушення правил полювання

Робота складається із чотирьох розділів, вступу і висновків. Загальний обсяг роботи 93 сторінки, при написанні роботи використовувалось 37 літературних джерел.

Ключові слова: мисливське господарство, полювання, правові засади, правове регулювання, державне управління.

ANNOTATION

Master's work on "Legal Regulation in the Field of Hunting: Issues and Practices", author - master Platosiuk Vladyslav Alexandrovich.

The purpose of the master's thesis is to define the concept and legal principles of hunting and hunting in Ukraine and the grounds for the right to hunt, to find out the most actual problems of the political and legal provision of the hunting economy, to determine what types of liability for violation of the legislation in the field of hunting economy and hunting exist in Ukraine.

The urgency of the topic is the importance of the concept and regulation of hunting economy and hunting in Ukraine - an important and necessary step remains the search for ways of harmonious coexistence of society and wildlife, establishing a balance between the economic and environmental needs of mankind. Unfortunately, open and insufficiently regulated issues remain regarding the regulation of hunting and the serious reduction of the population of wild animals, as well as bringing the perpetrators to disciplinary, administrative civil, criminal, responsibility for violation of the rules of hunting

The work consists of four sections, introduction and conclusions. Total volume of work 91 page, when writing a work, 37 literary sources were used.

Key words: hunting economy, hunting, legal bases, legal regulation, state administration.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ.....	9
ВСТУП	10
1. ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЕДЕННЯ МИСЛИВСТВА І ПОЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ	12
1.1. Мисливство та полювання: співвідношення і сутність понять	12
1.2. Правові засади ведення мисливства	14
1.3. Правове регулювання полювання	20
1.4. Підстави виникнення права на полювання	24
2. МИСЛИВСТВО ЯК ВИД СПЕЦІАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ	27
2.1. Організаційно-правові засади формування та ведення мисливського господарства України	28
2.2. Державне управління в галузі мисливства та полювання	36
2.3. Контроль за полюванням та веденням мисливського господарства в Україні	41
2.4. Проблеми політико-правового забезпечення мисливського господарства України	45
3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА В ГАЛУЗІ ПОЛЮВАННЯ ТА ВЕДЕННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І ПОРЯДОК ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ.....	49
3.1. Дисциплінарна відповідальність у сфері використання та охорони тваринного світу.....	52
3.2. Адміністративна відповідальність за порушення правил полювання та порядок її застосування	53
3.3. Цивільно-правова відповідальність за порушення законодавства у галузі мисливства та полювання	58

3.4. Кримінальна відповідальність за порушення правил полювання та ведення мисливського господарства.....	66
4. ЗАКОНОДАВЧА БАЗА МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА КРАЇН ЄС	75
4.1. Основні важливі для ведення мисливського господарства в Україні документи ЄС.....	80
ВИСНОВКИ.....	86
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	89

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

Держлісагентство – Державне агентство лісових ресурсів;
КУпАП - Кодекс України про адміністративні правопорушення;
ЦКУ – Цивільний кодекс України;
ККУ – Кримінальний кодекс України;
Мінприроди – Міністерство екології та природних ресурсів України;
ЗУ – закон України;
ЄС – Європейський союз.

ВСТУП

Правовий режим використання і охорони тваринного світу в Україні визначений в Конституції України та Законі України „Про тваринний світ”. Відповідно до даних нормативних актів кожен громадянин України має право на спеціальне використання тваринного світу, серед різновидів якого важливе місце займає мисливство та полювання[1]. Однак, реалізація права громадян на спеціальне використання об’єктів тваринного світу потребує належного і чіткого правового регулювання, зважаючи на особливі властивості та характеристики окремих представників тваринного світу, оскільки дика фауна є однією з найбільш вразливих ланок біосфери. Більше того - чисельність найцінніших у мисливському розумінні видів тварин наприкінці XX - початку XXI століття має стійку тенденцію до зменшення [2].

Пріоритетне значення у цьому процесі надається екологічному законодавству. Зокрема, Закон України „Про мисливське господарство та полювання” регулює особливості правового режиму використання мисливських тварин та здійснення полювання в Україні.

Особливі ознаки правового режиму мисливських природних ресурсів визначаються специфікою мисливських природних ресурсів, їх видами, співвідношенням поняття «мисливські природні ресурси» із поняттями тваринного світу, об’єктів тваринного світу [3].

Більше того, чіткого правового регламентування вимагає і міжнародний мисливський туризм, спрямований на добування цінних трофеїв, що іноді призводить до вилучення популяції найперспективніших в репродуктивному аспекті особин на території України.

Таким чином, законодавство України щодо правового регулювання відносин у сфері ведення мисливського господарства та здійснення

полювання перебуває у стадії формування, і ще недостатньо ефективно застосовується на практиці, тому потребує належної нормативно-правової регламентації та вдосконалення.

В магістерській роботі ми маємо на меті визначитися з поняттями та правовими засадами ведення мисливства і полювання в Україні, розглянути мисливство як вид спеціального використання тваринного світу, проаналізувати проблеми політико-правового забезпечення та відповідальність за порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання в Україні

Враховуючи мету магістерської роботи були постановлені такі завдання:

- уточнити зміст понять „мисливство” і „полювання” та з'ясувати їх співвідношення;;
- визначити організаційно-правові способи забезпечення мисливської діяльності в Україні;;
- з'ясувати порядок накладення і застосування видів юридичної відповідальності за порушення законодавства у галузі мисливського господарства та полювання;
- -визначити правові засади здійснення полювання;
- -розкрити особливості державного управління в галузі ведення мисливського господарства в Україні.

Об'єктом дослідження є правові відносини, що виникають у процесі здійснення мисливства та полювання в Україні

Предметом дослідження є особливості правового регулювання та наукове обґрунтування здійснення мисливства та полювання в Україні.

Структура магістерської роботи складається зі вступу, чотирьох розділів, тринадцяти підрозділів, висновку та переліку джерел посилання. Загальний обсяг магістерської роботи становить 93 сторіноки.

1. ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЕДЕННЯ МИСЛИВСТВА І ПОЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Відповідно до Закону України "Про тваринний світ" до спеціального використання об'єктів тваринного світу належать усі види використання тваринного світу (за винятком передбачених законодавством випадків безоплатного любительського і спортивного рибальства у водних об'єктах загального користування), що здійснюються з їхнім вилученням (добуванням, збиранням тощо) із природного середовища. Одним із таких різновидів спеціального використання тваринного світу є мисливство[1].

З метою повного та комплексного регулювання питань, пов'язаних зі здійсненням цього виду спеціального природокористування, було прийнято ЗУ "Про мисливське господарство та полювання", який визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності юридичних і фізичних осіб у галузі мисливського господарства та полювання, забезпечує рівні права усім користувачам мисливських угідь у взаємовідносинах з органами державної влади щодо ведення мисливського господарства, організації охорони, регулювання чисельності, використання та відтворення тваринного світу[3].

1.1 Мисливство та полювання: співвідношення і сутність понять

Відповідно до статті 1 Закону України «Про мисливське господарство та полювання», мисливство – це вид спеціального використання тваринного світу шляхом добування мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі або утримуються в напіввільних умовах у межах мисливських угідь. Полювання, за з цією ж статтею Закону, визначається як дії людини, спрямовані на вистежування, переслідування з метою добування і саме добування (відстріл, відлов) мисливських тварин, що перебувають у стані

природної волі або утримуються в напіввільних умовах. Тобто Закон України «Про мисливське господарство та полювання» закріплює в собі два поняття («мисливство» та «полювання») та визначає їх як різні за змістом [3].

М. П. Волик вважає, що змістовний аналіз, основні елементи й правові категорії чинного законодавства виділяють відмінні ознаки мисливства і полювання, а саме [4]:

Мисливство:

- це галузь народного господарства, в якій виробничим матеріалом служать об'єкти тваринного світу;
- організаційно-господарською основою мисливства виступає мисливське господарство;
- об'єктами мисливської діяльності служать не тільки дикі тварини, але й продукти їх життєдіяльності;
- основою мисливської діяльності виступає угода, в якій передбачаються всі сторони і умови виробничої діяльності;
- головний елемент виробничої діяльності – промислове добування об'єктів тваринного світу;
- основний засіб промислового добування – відлов (капкан, пастка, тенета);
- у мисливській діяльності може використовуватися аматорське, спортивне полювання;
- головна мета мисливства - господарські (суспільні) інтереси.

Полювання:

- полювання - це один з видів спеціального використання тваринного світу;
- об'єктами полювання виступають звірі та птахи, що перебувають у стані природної волі;
- основою полювання є дозвіл на добування мисливських тварин;
- добування диких звірів і птахів при полюванні можливе тільки в межах мисливських угідь;

- суб'єктами здійснення полювання можуть бути тільки особи, які мають право на полювання;
- головний елемент полювання - пошук, вистежування, переслідування і добування диких звірів і птахів;
- основний засіб добування при полюванні - відстріл;
- полювання відповідно до законодавства передбачає не тільки дію (відлов, відстріл), але й бездіяльність - кваліфікуючі ознаки;
- головна мета полювання - задоволення особистих інтересів (не завжди матеріальних) [4].

Якщо проаналізувати запропоновані визначення мисливства і полювання, то можна визначити поняття «мисливство» через поняття «мисливське господарство» (в розумінні ст. 1 Закону України «Про мисливське господарство та полювання»), а поняття «полювання» через поняття «мисливство» (в розумінні ст. 1 Закону України «Про мисливське господарство та полювання»). Тобто, поняття мисливства поняттям мисливського господарства, а поняття полювання – поняттям мисливства [3].

1.2 Правові засади ведення мисливства

Правове регулювання мисливства визначається Конституцією України, яка статтею 13 визначає, що природні ресурси, до яких зараховуються мисливські тварини, є власністю Українського народу, а права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування[5].

Серед основних законів, які врегульовують мисливство є закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ», «Про мисливське господарство та полювання», «Про Червону книгу».

Правовий режим мисливських природних ресурсів - це встановлений нормами права порядок регулювання відносин охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів. У контексті вивчення сутності

правового режиму важливим є виділення його ознак. Правові режими кожних конкретних природних ресурсів мають загальні та особливі ознаки з точки зору їх можливого використання або використання належних їм властивостей для задоволення багатограних потреб фізичних та юридичних осіб[6]. Отже, для правового режиму мисливських природних ресурсів також характерні як загальні, так і особливі ознаки. Серед загальних рис можна виділити такі:

- його зміст зводиться до встановлення порядку регулювання певної сфери суспільних відносин;
- він реалізується через механізм правового регулювання;
- правовий режим визначає особливості відповідних суспільних відносин;
- його реалізація забезпечується на підставі спеціальних нормативно-правових актів.

Для правового режиму мисливських природних ресурсів, який, як і правові режими інших природних ресурсів, закріплюється нормами екологічного права, характерною є відсутність єдиного нормативно-правового акта, яким би регулювався відповідний режим. Натомість наявна велика кількість спеціальних нормативно-правових актів (законів, наказів, порядків, положень, інструкцій тощо), які у своїй сукупності визначають порядок регулювання відповідних відносин.

Так, під мисливськими природними ресурсами розуміємо мисливських тварин, вольєрну дичину, підсадну дичину, продукти їхньої життєдіяльності, які знаходяться в межах мисливських угідь, продукцію полювання, яка має еколого-правовий режим, які використовуються або можуть бути використанні в процесі ведення мисливського господарства (зокрема, в частині їх охорони, використання та відтворення, розвитку мисливського собаківництва, з урахуванням обмежень визначених законодавством) [7].

Щодо особливостей мисливських природних ресурсів як об'єктів екологічного права, то насамперед слід визначити ознаки, якими наділені усі природні ресурси. Зокрема, В. І. Андрейцев виділяє такі ознаки, що

характеризують природні ресурси як відносно самостійні об'єкти нормативно-правового регулювання[6]:

- природні блага та об'єкти, які мають певні споживчі якості екологічні, економічні, життєвозабезпечувальні, захисні, санітарно-гігієнічні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні тощо;
- поширення цих природних благ та об'єктів у межах території України, вільній (морській) економічній зоні, континентальному шельфі;
- приналежність їх на юридичному титулі Українському народу, державі, територіальним громадам, в окремих випадках – фізичним та юридичним особам залежно від загальнодержавного або місцевого значення;
- використання природних ресурсів здійснюється на праві власності, праві загального або спеціального використання. Мета використання – задоволення різноманітних потреб людини, держави, інших осіб.

Мисливські природні ресурси, як і будьякі інші природні ресурси, характеризуються загальними ознаками, які властиві всім природним ресурсам та водночас мають свої особливості. Особливостями мисливських природних ресурсів як об'єктів екологічного права є:

- деякі споживчі якості притаманні мисливським природним ресурсам не такою мірою, як іншим природним ресурсам (людина може задовольняти свої інтереси та потреби без використання або з мінімальним використанням мисливських природних ресурсів, тоді як без таких природних ресурсів, як природні запаси води, запаси деревини, корисні копалини, благополучне життя, та й саме існування людини ставиться під сумнів);
- мисливські природні ресурси є обмеженими в просторі межами мисливських угідь (за винятком продукції полювання, яка має еколого-правовий режим);
- мисливські природні ресурси використовуються або можуть бути використанні в процесі ведення мисливського господарства (зокрема, в частині їх охорони, використання та відтворення, розвитку мисливського собаківництва, з урахуванням обмежень, визначених законодавством).

Метою встановлення правового режиму мисливських природних ресурсів є забезпечення охорони, раціонального використання та відтворення мисливських природних ресурсів. Охорона мисливських природних ресурсів - це система заходів правового, економічного та організаційного характеру, які спрямовані на їх захист, збереження, раціональне використання та відтворення (насамперед - мисливських тварин), середовища їх перебування з метою забезпечення природного балансу у тваринному світі та навколишньому природному середовищі в цілому, збереження можливості подальшого використання їх та їхніх корисних властивостей. Як бачимо, поняття «охорона мисливських природних ресурсів» є широкою категорією, яка включає в себе в тому числі і заходи їх відтворення.

Під використанням мисливських природних ресурсів мається на увазі врегульована нормами права діяльність із вилучення та споживання корисних властивостей мисливських тварин, продуктів життєдіяльності (які знаходяться в межах мисливських угідь) мисливських тварин, вольєрної дичини, підсадної дичини, продукції полювання, яка має еколого-правовий режим, а також діяльність, спрямована на таке вилучення та споживання, що здійснюється суб'єктами відповідних правовідносин у процесі ведення мисливського господарства.

Як зазначає В. М. Комарницький, екологічний складник спеціального природокористування зумовлює структуру режиму цього природокористування, основу якої становлять[8]:

- режим охорони та раціонального використання природних ресурсів (охоронний режим);
- відновлювальний режим.

Зміст правового режиму мисливських природних ресурсів зводиться до встановлення порядку регулювання відносин охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів.

При цьому правовідносини у сфері використання мисливських природних ресурсів доцільно розглядати як врегульовані нормами права

суспільні відносини між відповідними суб'єктами, що виникають у процесі ведення мисливського господарства під час здійснення діяльності з вилучення та споживання корисних властивостей мисливських тварин, вольєрної дичини, підсадної дичини, продуктів їхньої життєдіяльності, які знаходяться в межах мисливських угідь, продукції полювання, яка має еколого-правовий режим, а також діяльності, спрямованої на таке вилучення та споживання. Суб'єктний склад правовідносин у сфері використання мисливських природних ресурсів потрібно досліджувати з огляду на особливості мисливських природних ресурсів як об'єктів екологічного права та специфіку самого поняття цих правовідносин. Під суб'єктами правовідносин з використання мисливських природних ресурсів потрібно розуміти учасників цих відносин, які наділені суб'єктивними правами і юридичними обов'язками, здатні реалізовувати ці суб'єктивні права і виконувати відповідні юридичні обов'язки та нести юридичну відповідальність за перевищення меж здійснення своїх суб'єктивних прав і невиконання чи неналежне виконання юридичних обов'язків[9]. Суб'єктів таких правовідносин можна поділити також на дві групи - основних та додаткових.

До основних суб'єктів належать:

- фізичні та юридичні особи, які виступають однією зі сторін за договорами щодо продукції полювання, яка має еколого-правовий режим;
- фізичні особи-підприємці та юридичні особи, які займаються мисливським собаківництвом (оскільки відповідну діяльність можуть здійснювати і користувачі мисливських угідь у процесі ведення мисливського господарства та інші особи, для яких мисливське собаківництво є єдиним видом діяльності). Однак ці особи є суб'єктами даних правовідносин тільки у разі використання мисливських тварин, вольєрної дичини, підсадної дичини у підготовці до полювань, випробувань та змагань, а також у процесі проведення випробувань та змагань собак мисливських порід;

- посадові особи органів державного управління в галузі мисливського господарства та мисливських господарств, які, відповідно до ст. 39 Закону України «Про мисливське господарство та полювання»[3], уповноважені здійснювати контроль у галузі мисливського господарства та полювання або наділені іншими правами та обов'язками в процесі ведення мисливського господарства;
- фізичні особи, які використовують мисливські природні ресурси в порядку загального використання, та фізичні, юридичні особи, які використовують їх у порядку спеціального використання при так званих вторинних видах використання;
- громадські організації мисливців, у які, згідно зі статтею 11 вищезазначеного Закону, громадяни можуть добровільно об'єднуватися з метою задоволення своїх законних інтересів у здійсненні полювання, сприяння веденню мисливського господарства, розвитку мисливського собаківництва;
- громадські інспектори з охорони довкілля та громадські мисливські інспектори, які здійснюють громадський контроль за полюванням відповідно до статті 38 цього ж Закону [3].

Підставами виникнення, зміни і припинення будь-яких правовідносин є юридичні факти, тобто конкретні життєві обставини, на основі яких вони виникають, змінюються чи припиняються. Часто підставою виникнення відносин природокористування, в тому числі правовідносин використання мисливських природних ресурсів, користування мисливськими угіддями, є юридичний склад. Юридичні факти у правовідносинах використання мисливських природних ресурсів доцільно розглядати з урахуванням того, що одними з особливостей видів використання мисливських природних ресурсів є здійснення їх у процесі ведення мисливського господарства та обмеження в просторі межами мисливських угідь (за винятком використання продукції полювання, яка має еколого-правовий режим). Тому, насамперед, важливим є розгляд підстав та порядку надання в користування мисливських

угідь. Водночас користування мисливськими угіддями не належить до видів використання мисливських природних ресурсів. Надання в користування мисливських угідь є лише передумовою для здійснення всіх видів їх використання, а надані в користування мисливські угіддя - територіальною основою для цього. Відповідно, важливою є також дозвільна документація на здійснення безпосереднього використання мисливських природних ресурсів. Згідно з ч. 2 статті 21 Закону України «Про мисливське господарство та полювання», не допускається користування мисливськими тваринами та ведення мисливського господарства без оформлення відповідних документів у встановленому цим законом порядку [3].

1.3 Правове регулювання полювання

Станом на 2014 рік близько 80% території нашої країни - 46,0 млн га із 60,3 млн га загальної площі - є мисливськими угіддями. Більшість території України - мисливські угіддя[10]. До угідь мисливських господарств входять землі лісового фонду, сільськогосподарського призначення і водно-болотні угіддя. Основною організаційно-правовою формою їх використання є надання угідь в платне користування мисливським товариствам та господарствам, юридичним особам, статутною правоздатністю яких передбачено ведення мисливського господарства. Переважне право на користування угіддями мають власники і постійні користувачі земельних ділянок (за умови додержання вищенаведеної умови), а також попередні користувачі мисливських угідь.

Угіддя надаються обласними радами за поданням органів управління лісовим і мисливським господарством, погодженим з відповідними органами, на строк не менше 15 років. Надання угідь оформлюється шляхом укладення між користувачем і обласним управлінням лісового господарства договору, який повинен відповідати його типовій формі, затвердженій Державним комітетом лісового господарством 12 грудня 1996 року[11]. У договорі

визначаються межі закріплених угідь, строки користування ними, перелік обов'язкових заходів, спрямованих на раціональне використання і охорону мисливського фонду тварин, права і обов'язки сторін, їх відповідальність. Мисливські угіддя надаються на термін не менш 15 років, площею не менш 3000 га, але не більш 35% загальної площі [3].

Право на полювання в межах визначених для цього мисливських угідь мають громадяни України, які досягли 18-річного віку, іноземці, які одержали в установленому порядку дозвіл на добування мисливських тварин та інші документи, що засвідчують право на полювання.

Право на полювання посвідчують такі документи, наявність яких для мисливця є обов'язковою [3]:

- посвідчення мисливця, яке видається органами Державного агентства лісових ресурсів України після перевірки у громадянина необхідного мінімуму знань з мисливської справи;
- щорічна контрольна картка обліку добутої дичини та порушень правил полювання (ці документи видаються після сплати в установленому порядку і розмірі державного мита та відповідного збору за їх видачу);
- при наявності вогнепальної мисливської зброї - дозвіл органів внутрішніх справ на право користування нею;
- при використанні мисливських собак, ловчих звірів і птахів - відповідний паспорт на них;
- мисливців - членів громадських мисливських організацій (Українського товариства мисливців і рибалок, Товариства військових мисливців і рибалок Збройних Сил України, ТОВ «СМК «ДИНАМО») членські квитки;
- спеціальний дозвіл на добування мисливських тварин. Форми таких дозволів та органи, які їх видають, суттєво відрізняються залежно від того, до якої категорії мисливського фонду віднесені ті чи інші дикі звірі та птахи.

Іноземці користуються правом полювання на території України. Порядок і умови здійснення мисливських турів, розміри плати за них

визначаються договорами між ними і користувачами мисливських угідь на підставі положень, встановлених Держлісагенством України[3].

За схожістю правового режиму охорони і використання об'єктів державного мисливського фонду можна виділити кілька таких категорій:

Звірі та птахи, віднесені до мисливських видів, але добування яких загальним правилом забороняється. Це в першу чергу тварини, що занесені до Червоної книги України, або ті, що знаходяться у межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також мало поширені й цінні звірі - видра, борсук та ін. Добування їх здійснюється у виняткових випадках для наукових і селекційних цілей за спеціальними дозволами Міністерства екології та природних ресурсів України.

Ліміти використання мисливських видів парнокопитних тварин, ведмеда, куниць лісової та кам'яної, норки американської, тхора лісового, бобра, нутрії вільної, ондатри, бабака, білки затверджуються на мисливський сезон Мінприроди за поданням Державного агентства лісових ресурсів на підставі пропозицій користувачів мисливських угідь, погоджених з їх територіальними органами в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі. Затверджені ліміти Держлісагенство доводить до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та користувачів не пізніше ніж за місяць до початку полювання на відповідний вид тварин [3].

Ліцензія - це іменний офіційний документ, який засвідчує право мисливця на добування однієї особини тварини і де зазначається період її дії (як правило, світовий день), місце і спосіб полювання.

Після полювання ліцензія повертається органу, який її видав. Якщо звіра не було добуто або полювання не проводилось не з вини користувача угіддями, ліцензія втрачає чинність і її вартість не відшкодовується.

Полювання на найбільш цінних видів хутрових звірів (бобра, сурка, білку, куниця, норку та ін.) проводиться за індивідуальними дозволами ліцензіями, що видаються обласними органами лісового господарства.

Полювання на менш цінних хутрових звірів (єнотовидного собаку, лисицю, зайця-русака та ін.) здійснюється на підставі дозволу користувача мисливських угідь, документальною формою якого є відстрільна картка.

Добування пернатої дичини (дикі качки, гуси, кулики, фазани, перепела та ін.) здійснюється за дозволом користувача мисливських угідь з отриманням відстрільної картки, як і в попередньому випадку, але іншого змісту. З метою зменшення втрат дичини дозволи видаються переважно мисливцям, що мають собак мисливських порід [12].

Шкідливі звірі і птахи (вовки, лисиці, сірі ворони, сороки, здичавілі собаки і коти та ін.) спричиняють значну шкоду мисливському господарству. Тому мисливцям дозволяється їх винищувати під час полювання на інших мисливських тварин, а в недозволений для полювання час або в заборонених місцях відстріл і відлов вовків та лисиць здійснюється мисливцями за дозволом обласних органів лісового господарства.

Види полювання:

- індивідуальне;
- колективне;
- відстрілоче.

З метою раціонального використання, охорони і забезпечення відтворення ресурсів мисливського господарства законодавством встановлюється ряд обмежень і заборон щодо часу, засобів полювання, кількості добутої продукції тощо. Так, полювання на мисливських звірів і птахів має вестися переважно восени і взимку в граничні строки, визначені Законом України «Про мисливське господарство і полювання». Строки полювання (конкретна дата відкриття та закриття полювання на певний вид мисливських тварин, дні полювання протягом тижня) та порядок його здійснення, а також норма добування мисливських тварин визначаються

користувачем мисливських угідь у межах строків, визначених цим Законом, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями та доводяться користувачами мисливських угідь до відома громадськості [3].

Держлісагентство України і обласними органами лісового господарства встановлюються норми відстрілу звірів і птахів на одного мисливця за день полювання. Мисливець, який здобув звіра чи птаха, зобов'язаний на місці добування внести в контрольну картку добутої дичини відповідну позначку, відсутність якої є грубим порушенням правил полювання.

Законодавство забороняє застосування загально небезпечних або винищувальних знарядь і засобів полювання, наприклад, вибухівки, немисливської вогнепальної зброї, використання автотранспортних засобів, отрути, пасток тощо.

Полювання в темний період доби заборонено. Темний період доби - період доби, що починається за годину після заходу сонця і закінчується за годину до сходу сонця.

Полювання без належних мисливських документів, у заборонених місцях, у неналежний час, забороненими засобами і знаряддями та порушення інших встановлених правил добування мисливських звірів і птахів кваліфікується як незаконне полювання (браконьєрство), яке тягне за собою юридичну відповідальність винних осіб.

1.4 Підстави виникнення права на полювання

Право на полювання в межах визначених для цього мисливських угідь мають громадяни України, які досягли 18-річного віку, іноземці, які одержали в установленому порядку дозвіл на добування мисливських тварин та інші документи, що засвідчують право на полювання.

Полювання з використанням вогнепальної мисливської зброї дозволяється лише особам, які в установленому порядку одержали в уповноваженому державному органі відповідний документ дозвільного характеру на право користування цією зброєю.

Документами на право полювання (для громадян України) є:

- посвідчення мисливця;
- щорічна контрольна картка обліку добутої дичини і порушень правил полювання з відміткою про сплату державного мита;
- дозвіл на добування мисливських тварин (ліцензія, відстрільна картка, дозвіл на діагностичний та селекційний відстріл тощо);
- відповідний дозвіл на право користування вогнепальною мисливською зброєю у разі її використання;
- паспорт на собак мисливських порід, інших ловчих звірів і птахів у разі їх використання під час полювання.

Зазначені документи мисливець зобов'язаний мати під час здійснення полювання, транспортування або перенесення продукції полювання і пред'являти їх на вимогу осіб, уповноважених здійснювати контроль у галузі мисливського господарства та полювання [3].

Посвідчення мисливця та щорічна контрольна картка обліку добутої дичини і порушень правил полювання, родоводи і паспорти на собак мисливських порід, які можуть використовуватися в полюванні, паспорти на інших ловчих звірів і птахів видаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства.

Розмір державного мита, а також порядок стягнення платежів за видачу посвідчення мисливця та щорічної контрольної картки обліку добутої дичини і порушень правил полювання встановлюються у порядку, передбаченому законодавством.

Розмір плати за видачу посвідчення мисливця та щорічної контрольної картки обліку добутої дичини і порушень правил полювання встановлюється

центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики [3].

Добування мисливських тварин, віднесених до державного мисливського фонду здійснюється за дозволом - ліцензією або відстрільною карткою.

За ліцензією здійснюється полювання на кабана, лань, оленів європейського та плямистого, козулю, лося, муфлона, білку, бабака, бобра, борсука, ондатру, куницю лісову.

За відстрільною карткою здійснюється полювання на пернату дичину, кроля дикого, зайця-русака, єнотовидного собаку, вовка, лисицю, шакала, куницю кам'яну, норку американську, тхора лісового.

За дозволом може здійснюватися відстріл (відлов) будь-якого виду мисливських тварин з метою селекційного відбору, ветеринарно-санітарної експертизи, регулювання чисельності.

Добування вовка, лисиці, єнотовидного собаки та шакала дозволяється здійснювати також за наявності у мисливця ліцензії або відстрільної картки на добування інших мисливських тварин.

Ліцензії видаються мисливцям користувачем мисливських угідь, який отримує їх у центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства [3].

Відстрільні картки видаються мисливцям користувачем мисливських угідь.

Ліцензії та відстрільні картки видаються мисливцям із зазначенням у них терміну та місця здійснення полювання з урахуванням лімітів добування мисливських тварин та пропускної спроможності мисливських угідь.

2. МИСЛИВСТВО ЯК ВИД СПЕЦІАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ

До спеціального використання об'єктів тваринного світу належать усі види використання тваринного світу (за винятком передбачених законодавством випадків), що здійснюються з їхнім вилученням (добуванням, збиранням тощо) із природного середовища.

Спеціальне використання об'єктів тваринного світу здійснюється лише за відповідними дозволами чи іншими документами. Ця вимога поширюється також на власників чи користувачів земельними ділянками, на яких перебувають (знаходяться) об'єкти тваринного світу.

Дозволи на спеціальне використання немисливських тварин з будь-якою метою, мисливських птахів та хутрових звірів з науковою, культурно-освітньою, виховною, естетичною метою, відлов усіх видів диких тварин з метою їхнього переселення у нові місця перебування, збирання частин диких тварин, продуктів їхньої життєдіяльності, залишків викопних тварин (крім тих, що утворюють загальнопоширені копалини), а також з метою регулювання чисельності диких тварин (крім вовків, лисиць, сорок, граків, сірих ворон у межах, наданих у користування мисливських угідь) видаються Мінприроди на підставі заявки осіб, що передбачають здійснювати спеціальне використання диких тварин [13].

Дозволи на спеціальне використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу повинні бути зареєстровані в державних органах Мінприроди до початку спеціального використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу, незареєстровані дозволи вважаються недійсними.

Видані дозволи повинні бути повернуті за місцем видачі протягом місяця з дати закінчення строку їхньої дії з відмітками факту використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу, звітами про результати

використання (із зазначенням місця реалізації, утримання, зберігання добутих диких тварин та інших об'єктів тваринного світу), а також іншою інформацією, яка вимагалась від користувачів під час видачі дозволів. Користувачі, які без поважних причин не повернули за місцем видачі використані дозволи або не подали звіти про їхнє використання, до подальшого спеціального використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу не допускаються.

За спеціальне використання об'єктів тваринного світу справляється збір, розмір якого встановлюється залежно від виду (групи видів) тварин, мети та обсягів їхнього використання, поширення та цінності, з урахуванням місцезнаходження, якості, продуктивності території та інших екологічних і економічних факторів.

2.1 Організаційно-правові засади формування та ведення мисливського господарства України

Сучасне мисливське господарство - це система організаційно-правових, природоохоронних, господарських та інших заходів, які спрямовані на відтворення, цільове і раціональне використання та охорону мисливських ресурсів в інтересах суспільства. Форми і напрями ведення мисливського господарства визначаються природними та економічними факторами.

Організація мисливського господарства регулюється Законом України «Про мисливське господарство та полювання» [3]. Так, стаття 1 визначає, що лише спеціалізованим мисливським господарствам, установам та організаціям, в яких створені спеціалізовані підрозділи для ведення мисливського господарства, надаються в користування мисливські угіддя. Визначається, що мисливські угіддя - ділянки суші та водного простору, на яких перебувають мисливські тварини і які можуть бути використані для ведення мисливського господарства

Стаття 3 визначає, що мисливські тварини, які перебувають у стані природної волі в межах території України, є об'єктом права власності Українського народу.

Користування мисливськими тваринами може здійснюватися з вилученням або без вилучення їх з природного середовища чи штучно створених напіввільних умов, іншими словами створенням вольєрів.

Мисливські тварини, вилучені з природного середовища в установленому законом порядку, розведені в неволі, напіввільних умовах або набуті іншим шляхом, не забороненим законом, можуть перебувати у приватній, комунальній власності юридичних та фізичних осіб [3].

Стаття 14 визначає, що для вилучення мисливських тварин необхідно мати такі документи, як посвідчення мисливця, щорічну контрольну картку обліку добутої дичини і порушень правил полювання з відміткою про сплату державного мита та дозвіл на добування мисливських тварин (ліцензія, відстрільна картка, дозвіл на діагностичний та селекційний відстріл тощо).

Стаття 22 визначає Мисливські угіддя надаються у користування на термін не менш як на 15 років.

Площа мисливських угідь, що надається користувачеві, повинна становити не менше 3 тисяч гектарів, але не більше ніж 35 відсотків від загальної площі мисливських угідь Автономної Республіки Крим, області та м. Севастополя.

Переважне право на користування мисливськими угіддями мають: власники та постійні користувачі земельних ділянок або користувачі мисливських угідь, які продовжують строк користування цими угіддями.

Стаття 23 визначає, що право користування мисливськими угіддями припиняється у разі [3]:

- закінчення строку користування;
- добровільної відмови від користування;
- припинення діяльності юридичних осіб, яким надано у користування мисливські угіддя;

- систематичного невиконання обов'язків щодо охорони та відтворення мисливських тварин, зобов'язань, обумовлених договором між користувачем мисливських угідь та власником (користувачем) земельних ділянок або територіальним органом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань лісового і мисливського господарства та полювання;

- погіршення якості мисливських угідь з вини їх користувача, в інших випадках, передбачених законодавством;

- Рішення про припинення права користування мисливськими угіддями, крім випадку закінчення строку користування, приймаються за поданням територіальних органів спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади з питань лісового і мисливського господарства та полювання або з питань охорони навколишнього природного середовища тими самими органами, які уповноважені до надання у користування мисливських угідь.

Стаття 24 визначає, що за користування мисливськими угіддями стягується плата. Розмір та порядок внесення плати за користування мисливськими угіддями визначаються у договорі між користувачем мисливських угідь та власником або постійним користувачем земельних ділянок, на яких знаходяться ці угіддя [3].

Розмір плати за користування мисливськими угіддями встановлюється залежно від їх місцезнаходження, природної якості та інших факторів.

Стаття 30 покладає на користувачів мисливських угідь певні обов'язки, а саме:

- додержуватися встановлених правил, норм, лімітів і строків добування мисливських тварин;

- виконувати біотехнічні заходи, виділяти мисливські угіддя для охорони і відтворення мисливських тварин, визначати пропускну спроможність мисливських угідь та забезпечувати їх упорядкування;

- раціонально використовувати державний мисливський фонд, не допускати погіршення екологічного стану мисливських угідь;
- проводити первинний облік чисельності і добування мисливських тварин, вивчати їх стан та характеристики угідь і в установленому порядку подавати цю інформацію органам, які здійснюють державний облік чисельності тварин та облік їх добування, ведення державного кадастру і моніторингу тваринного світу;
- негайно інформувати територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань лісового і мисливського господарства та полювання, ветеринарні, санітарно-епідеміологічні служби про виявлення випадків захворювань тварин, погіршення стану середовища їх перебування, виникнення загрози знищення та загибелі тварин, здійснювати комплексні заходи щодо профілактики і боротьби із захворюваннями;
- обладнати згідно з ветеринарно-санітарними вимогами майданчики для оброблення відстріляної на полюванні дичини та забезпечити проведення представниками органів державної ветеринарної медицини ветеринарно-санітарної експертизи дичини, призначеної для використання на харчові цілі;
- здійснювати охорону державного мисливського фонду;
- створювати єгерську службу;
- додержуватися режиму охорони тварин, занесених до Червоної книги України і включених до переліків видів тварин, які підлягають особливій охороні на території Автономної Республіки Крим та областей, у межах наданих у користування мисливських угідь;
- не допускати самовільного переселення або акліматизації тварин;
- не допускати до полювання мисливців у кількості, що перевищує пропускну спроможність мисливських угідь, проводити комплексні заходи,

спрямовані на відтворення, у тому числі штучне, мисливських тварин, збереження і поліпшення середовища їх перебування;

- щорічно вкладати кошти на їх охорону і відтворення з розрахунку на 1 тисячу гектарів лісових угідь не менше тридцяти, польових - двадцяти п'яти, водно-болотних - двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

- здійснювати заходи щодо виконання загальнодержавних і місцевих екологічних програм з питань охорони тваринного світу;

- самостійно припиняти використання мисливських тварин у разі погіршення їх стану та умов існування, зниження відтворювальної здатності та виникнення загрози знищення тварин, негайно вживати заходів до усунення негативних факторів впливу на тварин і середовище їх перебування;

- безперешкодно допускати до перевірки стану мисливських угідь, усіх об'єктів, де утримуються, перероблюються та реалізуються мисливські тварини, представників органів, що здійснюють державний контроль у галузі мисливського господарства та полювання, своєчасно виконувати їх законні вимоги.

У разі систематичного невиконання або порушення користувачем мисливських угідь зазначених вимог спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань лісового і мисливського господарства та полювання за поданням його територіального органу або спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища може попередити користувача про необхідність усунення порушення у визначений термін чи заборонити використання державного мисливського фонду в угіддях цього користувача строком до двох років [12].

Користувачі мисливських угідь мають право:

- користуватися державним мисливським фондом у межах мисливських угідь;

- використовувати мисливських тварин та користуватися мисливськими угіддями в установленому порядку;
- розпоряджатися мисливськими тваринами, добутими або набутими в інший спосіб у законному порядку, і доходами від їх реалізації;
- організовувати полювання для мисливців, у тому числі шляхом укладання відповідних договорів з ними або з юридичними особами, що представляють їхні інтереси, зокрема іноземними, надавати повний комплекс послуг, пов'язаних із здійсненням полювання, включаючи проживання, харчування, пересування мисливців та осіб, які їх супроводжують;
- отримувати відшкодування вартості будівель, споруд та іншого нерухомого майна, яке належить їм на праві власності, у разі переходу права користування мисливськими угіддями від них до інших користувачів;
- на відшкодування збитків від порушників правил полювання за добути незаконним шляхом тварини.
- регулювати чисельність диких тварин, проводити відстріл та відлов бродячих котів і собак, вживати невідкладних заходів для вилучення та ізоляції тварин, що мають ознаки хвороб, небезпечних для життя та здоров'я людей [3];
- утримувати та розводити мисливських тварин у неволі чи напіввільних умовах у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового та мисливського господарства.

Користувачі мисливських угідь можуть мати й інші передбачені законом права та обов'язки щодо використання мисливських тварин та користування мисливськими угіддями.

Після винесення позитивного рішення обласною радою щодо надання в користування мисливських угідь між користувачем мисливських угідь та обласним управлінням лісового та мисливського господарства укладається

типовий договір про умови ведення мисливського господарства. Зміст типового договору затверджено наказом Міністерства лісового господарства України від 12 грудня 1996 року № 153 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24 грудня 1996 року за № 735/1760 [11].

Правове регулювання подолання незаконного полювання (браконьєрство) врегульовується законом України «Про мисливське господарство та полювання», яким визначено незаконні методи полювання, встановлюються права та обов'язки працівників, уповноважених до охорони мисливських угідь. Переслідування порушників (злочинців) врегульовується Адміністративним Кодексом України та Кримінальним кодексом України.

Наказом Міністерство аграрної політики та продовольства України та Міністерством екології та природних ресурсів України від 19.06.2017 №301/222 визначається розмір збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України) [14].

Стаття 20. Закону України «Про мисливське господарство та полювання» визначає перелік заборон щодо здійснення полювання. Порушення цих вимог вважається браконьєрством [15].

Для раціонального використання мисливських тварин, охорони диких тварин, а також середовища їх перебування забороняється:

1. Полювати без належного на те дозволу, а саме:
 - без документів, визначених статтею 14 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» [3];
 - полювання на тварин, які не зазначені у дозволах на добування мисливських тварин або понад встановлену в цих дозволах норму.
2. Полювання в заборонених для цього місцях, а саме:
 - на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, де це заборонено відповідно до положень про них;

- на відтворювальних ділянках (крім відстрілу і відлову хижих та шкідливих тварин);
- у межах населених пунктів (сіл, селищ, міст);
- в угіддях, не зазначених у дозволі;
- на відстані ближче ніж 200 метрів від будівель населеного пункту та окремо розташованих будівель, де можливе перебування людей.

3. Полювання у заборонений час, а саме:

- у не дозволені для полювання строки на відповідні види тварин;
- у темний період доби (пізніше години після заходу сонця і раніше години до його сходу).

4. Полювання із застосуванням або використанням заборонених знарядь та забороненими способами, а саме:

- клеїв, петель, підрізів, закотів, гачків, самострілів, ловчих ям;
- отруйних та анестезуючих принад;
- живих сліпих чи знівечених тварин як принади;
- звуковідтворювальних приладів та пристроїв;
- електричного обладнання для добування тварин;
- штучних світлових джерел, приладів та пристроїв для підсвічування мішеней, у тому числі приладів нічного бачення;
- дзеркал та інших пристроїв, що осліплюють тварин;
- вибухових речовин;
- з під'їзду на автотранспорті, а також на плавучих засобах з працюючим двигуном;
- літаків та вертольотів;
- немисливської (у тому числі військової) вогнепальної, пневматичної та іншої стрілецької зброї, а також нарізних вкладок, напівавтоматичної або автоматичної зброї з магазинами більш як на два патрони;
- руйнування жител тварин, бобрових загат, гнізд птахів;

- газу та диму;
- заливання нір звірів;
- а також:
- на тварин, які зазнають лиха (переправляються водою або по льоду, рятуються від пожежі, повені тощо);
- на пернату дичину з нарізною вогнепальною зброєю або з використанням набоїв, споряджених кулями і шротом діаметром більше 5 мм;
- на хутрових звірів (крім вовка, єнотовидного собаки, лисиці та шакала) з нарізною вогнепальною зброєю калібром більш як 5,6 міліметра;
- полювання з мисливськими собаками, ловчими звірами і птахами без наявності на них паспорта[3].

5. Транспортування або перенесення добутих тварин чи їх частин без відмітки цього факту у щорічній контрольній картці обліку добутої дичини і порушень правил полювання, а також у дозволі на їх добування;

6. Допускання собак у мисливські угіддя без нагляду;

7. Полювання з порушенням встановленого для певної території (регіону, мисливського господарства, обходу тощо) порядку здійснення полювання;

8. Полювання на заборонених для добування тварин.

Особи, винні у незаконному полюванні, несуть відповідальність як за адміністративним, так і за кримінальними кодексами [3].

2.2. Державне управління в галузі мисливства та полювання

Державний контроль у галузі мисливського господарства та полювання здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну

політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, місцевими державними адміністраціями, іншими державними органами відповідно до законодавства [3].

Органам місцевого самоврядування законами можуть бути надані окремі повноваження органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Стаття 12 закону України « Про тваринний світ». визначає Повноваження Кабінету Міністрів України у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, до яких належить [1]:

- забезпечення реалізації визначеної Верховною Радою України державної політики у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- забезпечення державного регулювання і контролю у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- здійснення управління об'єктами тваринного світу державної власності відповідно до закону;
- розроблення та здійснення загальнодержавних програм у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- затвердження порядку встановлення екологічних нормативів, лімітів та видачі відповідних дозволів чи інших документів на право використання об'єктів тваринного світу як природного ресурсу загальнодержавного значення;
- організація зовнішньоекономічних зв'язків і міжнародного співробітництва у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- координація роботи уповноважених центральних органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- здійснення інших повноважень, передбачених законом.

Стаття 13 визначає, що доповноваженьуповноважених центральних органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу належить [1]:

- реалізація державної політики у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- здійснення державного регулювання і контролю у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- здійснення нормативного регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- організація робіт з охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу, збереження та поліпшення середовища їх існування, умов розмноження і шляхів міграції;
- вирішення відповідних питань у сфері користування об'єктами тваринного світу;
- координація діяльності органів державної влади, підприємств, установ, організацій та громадян у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- розроблення порядку видачі відповідних дозволів чи інших документів на право використання об'єктів тваринного світу, а також забезпечення видачі таких документів на право використання об'єктів тваринного світу, які належать до природних ресурсів загальнодержавного значення;
- прийняття рішення про припинення використання об'єктів тваринного світу у випадках, передбачених цим Законом;
- встановлення лімітів, норм використання об'єктів тваринного світу, вирішення в межах своїх повноважень питань щодо регулювання здійснення полювання, рибальства та інших видів використання об'єктів тваринного світу [1];
- визначення за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, вартості відповідних дозволів чи інших документів на право добування об'єктів тваринного світу;

- подання в установленому порядку документів з питань надання у користування мисливських угідь та рибогосподарських водних об'єктів органам, які уповноважені приймати рішення про надання у користування таких угідь та об'єктів;
- видача відповідних дозволів чи інших документів на правопереселення об'єктів тваринного світу, організація роботи з їх штучного відтворення;
- забезпечення ведення державного обліку чисельності та обліку обсягів добування об'єктів тваринного світу;
- організація роботи щодо укладення відповідно до закону з користувачами мисливських угідь та рибогосподарських водних об'єктів договорів про умови здійснення діяльності щодо охорони, використання і відтворення тваринного світу, здійснення контролю за виконанням цих договорів [1];
- ведення моніторингу та державного кадастру тваринного світу;
- вирішення інших питань, визначених законами України та покладених на них актами Президента України.

Уповноважені центральні органи виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, мисливського господарства та полювання здійснюють покладені на них повноваження самостійно і через їх територіальні органи (у разі їх утворення), а на території Автономної Республіки Крим - через органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища і лісового та мисливського господарства.

Стаття 14 визначає, що до повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу належить:

- реалізація державної політики у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;

- здійснення контролю за додержанням вимог законодавства про охорону, використання і відтворення тваринного світу юридичними та фізичними особами;
- розроблення та забезпечення виконання державних, місцевих та інших територіальних програм з питань охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- погодження в установленому порядку питань, що стосуються надання в користування мисливських угідь та рибогосподарських водних об'єктів;
- організація і здійснення державного регулювання та контролю за охороною, використанням і відтворенням тваринного світу, забезпеченням ведення моніторингу, державного кадастру та державного обліку об'єктів тваринного світу, які перебувають на їх території;
- встановлення відповідно до закону обмежень щодо використання об'єктів тваринного світу;
- забезпечення додержання вимог законодавства у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- погодження питань щодо розміщення підприємств, інших об'єктів, які можуть негативно впливати на стан тваринного світу;
- взаємодія з органами місцевого самоврядування з питань охорони, використання і відтворення тваринного світу [1];
- здійснення інших повноважень, передбачених законом.

Стаття 15 визначає, що до повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, районних, сільських, селищних, міських, районних у містах (де вони утворені) рад у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу належить:

- організація розроблення і затвердження республіканських та інших територіальних програм з питань охорони, використання і відтворення тваринного світу;

- вирішення в установленому законодавством порядку питань щодо надання в користування мисливських угідь та рибогосподарських водних об'єктів;
- організація та здійснення заходів щодо охорони тваринного світу та поліпшення середовища його існування;
- здійснення інших повноважень, передбачених законом [1].

2.3. Контроль за полюванням та веденням мисливського господарства в Україні

Спираючись на розділ 5 закону України «Про мисливське господарство та полювання», виділяємо державний та громадський контроль за полюванням та мисливським господарством [3].

Загалом стаття 37 визначає, що державний контроль у галузі мисливського господарства та полювання здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, місцевими державними адміністраціями, іншими державними органами відповідно до законодавства.

Стаття 38 визначає, що громадський контроль за полюванням здійснюється громадськими інспекторами з охорони довкілля та громадськими мисливськими інспекторами.

Повноваження громадських інспекторів з охорони довкілля визначаються положенням, яке затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, відповідно до закону.

Повноваження громадських мисливських інспекторів визначаються положенням, яке затверджується центральним органом виконавчої влади, що

забезпечує формування державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, відповідно до закону.

У Статті 39 йдеться про права працівників, уповноважених здійснювати контроль у галузі мисливського господарства та полювання.

Тобто посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, відповідно до законодавства мають право [3]:

1. давати обов'язкові до виконання вказівки (приписи) про усунення порушень вимог цього Закону;

2. перевіряти документи на право полювання та добування мисливських тварин в інших цілях, зупиняти транспортні (плавучі) засоби та проводити їх огляд та огляд речей, знарядь полювання, добутої продукції та інших предметів;

3. доставляти осіб, які порушують вимоги цього Закону, до органів Національної поліції, органів місцевого самоврядування;

4. вилучати в осіб, які порушують правила полювання, знаряддя добування тварин, транспортні (плавучі) засоби, обладнання і предмети, що були знаряддям порушень, незаконно добутих тварин та іншу продукцію полювання, а також відповідні документи;

5. проводити фотографування, звукозапис, кіно- та відеозйомку як додаткові заходи для запобігання та розкриття порушень правил полювання та інших вимог, установлених цим Законом;

6. складати протоколи про порушення правил полювання, інших встановлених цим Законом вимог;

7. вільно відвідувати підприємства, установи та організації, які здійснюють добування, утримання, зберігання або переробку мисливських тварин, території та об'єкти природно-заповідного фонду з метою здійснення нагляду за дотриманням вимог законодавства про охорону тваринного світу, ведення мисливського господарства та здійснення полювання;

8. зупиняти чи припиняти полювання та іншу діяльність, що провадиться з порушеннями вимог, установлених цим Законом;
9. визначати розмір збитків, завданих мисливському господарству, за затвердженими таксами та методиками;
10. використовувати під час виконання службових обов'язків попутний транспорт і засоби зв'язку, що належать користувачу мисливських угідь;
11. анулювати видані ними дозволи на полювання та добування мисливських тварин в інших цілях;
12. викликати посадових осіб, громадян України та іноземців для усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними вимог цього Закону;
13. перевіряти й безоплатно одержувати від юридичних і фізичних осіб документи з ведення мисливського господарства, мисливського собаківництва, добування, зберігання, утримання, перероблення і реалізації мисливських тварин та продукції полювання[3];
14. розглядати в установленому законодавством порядку справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з добуванням мисливських тварин, порушенням вимог щодо ведення мисливського господарства, у тому числі користування мисливськими угіддями, і накладати адміністративні стягнення;
15. на стимулювання та матеріально-технічне забезпечення діяльності в установленому законодавством порядку;
16. виконувати інші дії відповідно до законодавства про охорону навколишнього природного середовища і про тваринний світ;
17. використовувати відповідно до законодавства спеціальні засоби.

Права, визначені в пунктах 2-6, 8, 11 та 15 цієї статті, поширюються також на єгерів та посадових осіб користувачів мисливських угідь, уповноважених на охорону державного мисливського фонду (в межах, закріплених за користувачами мисливських угідь). Права, визначені в пунктах 2, 3, 5 та 15 цієї статті, поширюються також на громадських інспекторів з охорони довкілля та громадських мисливських інспекторів.

Права, визначені в пунктах 2-6, 8, 14 та 15 цієї статті, поширюються також на державних районних мисливствознавців, головних лісничих, лісничих, головних мисливствознавців та мисливствознавців держлісгоспів, інших державних лісогосподарських підприємств, а також державних лісомисливських та державних мисливських господарств [3].

Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, посадові особи користувачів мисливських угідь, уповноважені на охорону державного мисливського фонду під час виконання службових обов'язків, а також громадські інспектори з охорони довкілля та громадські мисливські інспектори під час проведення рейдів, пов'язаних з охороною державного мисливського фонду, можуть перебувати у мисливських угіддях із зброєю (відомчою чи власною) незалежно від строків полювання за наявності у них службового посвідчення, а для громадських інспекторів - посвідчення громадського інспектора та письмового розпорядження (наказу) на проведення рейду. Рейд очолює посадова особа центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства.

Стаття 40 визначає, що посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, посадові особи та єгері користувачів мисливських угідь, уповноважені на охорону державного мисливського фонду, підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Шкода, заподіяна майну посадової особи або єгеря або членам їх сімей у зв'язку з виконанням ними посадових обов'язків, відшкодовується в повному обсязі за рахунок коштів державного бюджету з наступним стягненням цієї суми з винних осіб. Річна заробітна плата посадової особи або єгеря, що береться для нарахування одноразової допомоги, включає всі види грошових виплат, які отримала посадова особа або єгер за час роботи за

останньою посадою за рік, що передував року загибелі або ушкодження здоров'я.

Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, посадові особи та єгері державних підприємств, уповноважені на охорону державного мисливського фонду, відносяться до державної лісової охорони та мають право на носіння форми встановленого зразка і вогнепальної зброї [3].

Стаття 41 визначає, що стимулювання осіб, уповноважених здійснювати контроль у галузі мисливського господарства та полювання, проводиться відповідно до законів України "Про охорону навколишнього природного середовища" і "Про тваринний світ". Особам, які виявили і вилучили незаконно добуту продукцію полювання, може бути видано як винагороду безоплатно до 50 відсотків м'яса копитних тварин, а також пернату дичину, кролів диких, зайців-русаків та м'ясо інших їстівних хутрових звірів.

2.4. Проблеми політико-правового забезпечення мисливського господарства України

Порівняно з іншими природними ресурсами, правовий режим мисливських угідь передбачений цілою низкою міжгалузевих законів і підзаконних актів, що, своєю чергою, потребує універсальних юридичних підходів до вирішення поставлених завдань. У ході багаторічного наукового опрацювання порушеної проблематики проаналізовано весь комплекс інструментів управління мисливським господарством держави. Поміж тим, потрібно звернути увагу на окремі політико-правові аспекти забезпечення мисливсько-господарської діяльності, які, потребують невідкладного перегляду [7].

Вітчизняне нормативно-правове забезпечення у сфері спеціального використання тваринного світу створює сприятливі умови тільки для ручного

одновекторного врегулювання взаємовідносин у ланці "основний користувач угідь - співкористувач (мисливське господарство)" на користь першого. Нині, через окреслені обставини, користувачі мисливських угідь, насамперед польових, під час оформлення або перезакріплення останніх, повинні отримувати погодження на господарювання від основного користувача (власника чи орендаря земельної ділянки), при цьому не маючи законних повноважень здійснювати подальший екологічний нагляд за його господарською діяльністю у межах експлуатації спільних територій. Отже, співкористувачі щоразу стають "заручниками" ситуації, долю якої основний користувач вирішує в односторонньому порядку, ще на зародкових етапах співпраці. Нині ця процедура здійснюється переважно з юридичними особами-орендарями, оскільки їх перелік у десятки-сотні разів менший за чисельність власників земельних наділів. В іншому разі, цілком логічним виглядає отримання співкористувачами погодження винятково від власників земельних ділянок або органів місцевого самоврядування, на підвладних територіях яких ті розміщені. Адже впродовж 15-ти років мінімально визначеної оренди мисливських, кількість основних користувачів-орендарів земельних ділянок теоретично може змінюватися до 14 разів. Разом з тим, потрібно напрацювати нині відсутній правовий механізм перекладання обов'язків з охорони та забезпечення належних умов існування і розмноження об'єктів тваринного світу на основних користувачів або органи місцевого самоврядування, у разі відмови останніх у наданні погодження на мисливсько-господарське співкористування земельною ділянкою. Послабивши так бюрократичний тиск на користувачів мисливських угідь, також розширити повноваження останніх у контролі виробничої діяльності основних користувачів, шляхом наділення штатних працівників співкористувачів, а також працевлаштованих поза штатом та за сумісництвом, повноваженнями здійснення екологічного нагляду за діяльністю сільськогосподарських виробників, на територіях спільного господарювання [7].

Найпростіший законодавчий шлях досягнення зазначеної мети - частково прирівняти права працівників користувачів мисливських угідь до повноважень громадського інспектора з охорони довкілля, у сфері охорони тваринного світу. Подібні нововведення мають зрівноважити і гармонізувати господарсько-правові відносини основних та співкористувачів, а також "розвантажити" списки контрольних заходів територіальних органів Державної екологічної інспекції України, оскільки значна частина наглядових функцій стосовно охорони об'єктів тваринного світу буде виконуватися на громадських засадах найбільш зацікавленою стороною – користувачами мисливських угідь.

Інша назріла проблема - відповідно до статті 22 ЗУ "Про мисливське господарство та полювання" надання у користування мисливських угідь в Україні здійснюється рішеннями органів місцевого самоврядування не нижче рівня обласних рад [3]. Це повною мірою суперечить сучасній державній політиці децентралізації влади та обмежує права місцевих громад у всебічному розпорядженні земельним фондом та природними ресурсами; створює локальну соціальну напругу, зокрема серед місцевих мисливців, які практично усуваються зазначеним положенням від участі у визначенні користувача тамтешніх мисливських угідь. Варто зазначити, понад 90 % мисливських господарств України своєю територією розміщені у межах одного адміністративного району. Незрозуміло, чому угіддя для ведення мисливського господарства не можуть надаватися у користування, наприклад, районними радами, а також голосувати за надання у користування угіддями певного району чи селища мають не депутати-мешканці, делеговані місцевими громадами, які володіють цими землями, а депутати з інших районів (селищ) та обласного центру. Було б логічним внести відповідні зміни та доповнення до статті 22 "Порядок надання у користування мисливських угідь" галузевого ЗУ, для того щоб повноваження надання у користування мисливських угідь, зосереджених у межах однієї адміністративно-територіальної одиниці первинного (село, селище) або

середнього (район) рівня, поширювалися безпосередньо на їхні органи місцевого самоврядування [16].

Недієві механізми, що регламентують запобігання, виявлення правопорушень у сферах охорони і спеціального використання мисливських ресурсів та покарання за їх скоєння.

Наявність посвідчення мисливця державного зразка може бути юридичною основою для розгляду органами Міністерства внутрішніх справ питання щодо надання відповідних дозволів на придбання та використання мисливської зброї.

Стосовно виготовлення та реалізації дозволів на спеціальне використання (добування) неліцензійних пернатих та хутрових видів тварин, варто зауважити, що у нашій державі це здійснюють недержавні підприємства і організації, чим створюють широке корупційне поле для фінансових зловживань користувачами угідь, екологічних та економічних злочинів перед народом, шляхом неправомірного, зумисне спланованого, перепромислу мисливських ресурсів загальнодержавного значення. З огляду на зазначене, постає нагальна потреба вдосконалення цільової статті 17 ЗУ "Про мисливське господарство та полювання" та чинних правил, що регламентують видачу дозволів (відстрільних карток) на спеціальне використання мисливських тварин неліцензійних видів [3]. З цією метою наявний текст у частині 7 статті 17 "Дозволи на добування мисливських тварин, віднесених до державного мисливського фонду" галузевого Закону такого змісту "Відстрільні картки видаються мисливцям користувачем мисливських угідь" потрібно замінити текстом: "Відстрільні картки реалізуються користувачами мисливських угідь, які їх отримують на бланках, що містять захисні елементи, у територіальних осередках спеціально уповноваженого центрального органа виконавчої влади в галузі мисливського господарства та полювання".

3 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА В ГАЛУЗІ ПОЛЮВАННЯ ТА ВЕДЕННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І ПОРЯДОК ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ

У статті 42 закону України «Про мисливське господарство та полювання» вказано, що порушення законодавства у галузі мисливського господарства та полювання тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законами України [3].

Відповідальність за порушення законодавства у галузі мисливського господарства та полювання несуть особи, винні у:

- порушенні права державної власності на мисливських тварин;
- порушенні правил полювання та здійснення інших видів використання мисливських тварин, правил регулювання їх чисельності;
- перевищенні лімітів та норм спеціального використання мисливських тварин;
- порушенні вимог щодо користування мисливськими угіддями, погіршенні їх стану;
- використанні мисливських угідь не за призначенням;
- порушенні вимог щодо охорони середовища перебування мисливських тварин;
- порушенні правил утримання мисливських тварин у неволі або в напіввільних умовах;
- виготовленні, перевезенні, збуті та застосуванні заборонених знарядь добування тварин;
- придбанні, перевезенні, переробці та збуті незаконно добутої продукції полювання і продукції, переробленої в таксидермічних майстернях та цехах переробки без зазначення законності її набуття;

- самовільному або з порушенням встановленого порядку переселенні, акліматизації та схрещуванні мисливських тварин;
- неподанні в установленому порядку або приховуванні, спотворенні інформації про стан, чисельність та обсяги добування мисливських тварин;
- невжитті заходів щодо запобігання загибелі мисливських тварин, погіршенню середовища їх перебування;
- порушенні порядку придбання чи реалізації, транспортування, переробці продукції полювання, незаконному пересиланні, ввезенні в Україну та вивезенні за її межі мисливських тварин та іншої продукції полювання, включаючи мисливські трофеї;
- порушенні прав користувачів мисливських угідь;
- порушенні правил техніки безпеки та поводження із зброєю на полюванні;
- перешкоджанні здійсненню державного контролю в галузі мисливського господарства та полювання, контролю користувачів угідь за додержанням чинного законодавства з питань полювання[3];
- порушенні вимог ведення мисливського собаківництва та порядку видачі родоводів і паспортів на собак мисливських порід, інших ловчих звірів та птахів.

Законами України може бути встановлена відповідальність і за інші порушення законодавства у галузі мисливського господарства та полювання.

Притягнення порушників до відповідальності не звільняє їх від обов'язку відшкодувати збитки, завдані внаслідок порушення законодавства у галузі мисливського господарства та полювання.

Незаконно добуті мисливські тварини чи виготовлена з них продукція, а також знаряддя правопорушень підлягають конфіскації в установленому законодавством порядку.

У разі вилучення незаконно добутих або набутих в інший спосіб живих мисливських тварин повинні бути вжиті заходи до їх збереження і, якщо можливо, повернення у природне середовище.

Щодо відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства у галузі мисливського господарства та полювання, стаття 43 встановлює, що відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства у галузі мисливського господарства та полювання, здійснюється добровільно або за рішенням суду відповідно до законодавства за затвердженими в установленому порядку таксами, а за їх відсутності - за розрахунками користувачів мисливських угідь.

Такси для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання, затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, і центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики [14].

У разі неможливості вилучення незаконно добутої продукції полювання порушник відшкодовує її вартість, яка обчислюється виходячи з ринкових цін на м'ясо, шкіряну, хутрову та іншу сировину вищого сорту, що діють на час відшкодування, у таких розмірах (не менш як):

- зубр: м'ясо - 300 кілограмів, шкура - 50 кілограмів;
- лось: м'ясо - 130 кілограмів, шкура - 30 кілограмів;
- олень благородний: м'ясо - 80 кілограмів, шкура - 20 кілограмів;
- олень плямистий: м'ясо - 50 кілограмів, шкура - 15 кілограмів;
- кабан: м'ясо - 60 кілограмів, шкура - 10 кілограмів; лань: м'ясо - 40 кілограмів, шкура - 5 кілограмів;
- козуля, муфлон: м'ясо - 15 кілограмів, шкура - 3 кілограми;
- ведмідь: м'ясо - 100 кілограмів, шкура - 250 квадратних дециметрів;
- бобер: м'ясо - 5 кілограмів;
- заєць-русак, бабак, нутрія вільна: м'ясо - 3 кілограми;
- лебідь, дрофа: м'ясо - 5 кілограмів;

- глухар, гуси: м'ясо - 3 кілограми;
- тетерук, фазан, крізь дикий: м'ясо - 1 кілограм;
- качки, лиска: м'ясо - 0,5 кілограма;
- інша дрібна перната дичина: м'ясо - 0,3 кілограма.

Кошти за відшкодування збитків, завданих внаслідок порушення законодавства у галузі ведення мисливського господарства та полювання, зараховуються на рахунок користувача мисливських угідь, якому заподіяні збитки.

3.1 Дисциплінарна відповідальність у сфері використання та охорони тваринного світу

Дисциплінарна відповідальність за порушення у галузі мисливства і полювання - це протиправне, винне порушення трудової дисципліни службовою особою, трудова діяльність якої безпосередньо пов'язана з використанням і охороною мисливських тварин або зі здійсненням державного чи громадського контролю за веденням мисливського господарства України.

Підставами для дисциплінарної відповідальності є дисциплінарні проступки у галузі мисливського господарства та полювання:

- щодо використання і охорони мисливських тварин;
- щодо ведення мисливського господарства та полювання.

До умов настання дисциплінарної відповідальності в галузі мисливства і полювання належать: протиправність діяння; винність особи правопорушника; наявність професійної правосуб'єктності в сфері ведення мисливського господарства та полювання; невиконання чи неналежне виконання вимог, які застосовуються у сфері ведення мисливського господарства і полювання та становлять коло службових професійних обов'язків правопорушника.

3.2 Адміністративна відповідальність за порушення правил полювання та порядок її застосування

Відповідно до ч. 1 статті 85 КУпАП, порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин, допускання собак у мисливські угіддя без нагляду, полювання з порушенням установленого для певної території (регіону, мисливського господарства, обходу тощо) порядку здійснення полювання), яке не мало наслідком добування, знищення або поранення тварин, а також транспортування або перенесення добутих тварин чи їх частин без відмітки цього факту в контрольній картці обліку добутої дичини і порушень правил полювання та в дозволі на їх добування тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від шести до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб - від тридцяти до дев'яноста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [17].

Повторне порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин) чи таке, яке мало наслідком добування, знищення або поранення тварин, тягне за собою накладення штрафу на громадян від шістдесяти до ста двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією рушниць та інших знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої або позбавлення права полювання на строк до трьох років з конфіскацією рушниць та інших знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої і на посадових осіб - від дев'яноста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією

знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої.

Дані стосовно порушень щодо об'єктів тваринного світу, відповідних статей КУпАП та безпосередньо сумму штрафів надано у табл.3.1.

Таблиця 3.1 - Адміністративна відповідальність громадян за порушення щодо об'єктів тваринного світу, передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП)

Суть порушення	Стаття КУпАП	Штраф(кількість неоподатковуваних мінімумів доходів громадян)	
		Від	До
Самовільна переуступка права користування об'єктами тваринного світу, а також укладення інших угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на тваринний світ	5	3	7
Порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин, допускання собак у мисливські угіддя без нагляду, полювання з порушенням встановленого для певної території (регіону, мисливського господарства, обходу тощо) порядку здійснення полювання), яке не мало наслідком добування, знищення або поранення тварин, а також транспортування або перенесення добутих тварин чи їх частин без відмітки цього факту в контрольній картці обліку добутої дичини і порушень правил полювання	ч.1 ст.8	6	60
Повторне порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час,,			

Продовження табл.4.1

забороненими знаряддями або способами (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин) чи таке, яке мало наслідком добування, знищення або поранення тварин	ч.2 ст 85	60	120
Порушення правил здійснення інших видів спеціального використання об'єктів тваринного світу	ч.5 ст.85	10	20
Виготовлення чи збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу, а також збут незаконно добутої продукції	8, 5-1	9	21
Невжиття заходів щодо запобігання загибелі диких тварин, погіршенню середовища їх перебування та умов міграції або добування диких тварин, які зазнають лиха	ч. 2 ст.87	5	7
Ті самі дії щодо видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України або охорона і використання яких регулюються відповідними міжнародними договорами України	ч.2 ст. 88	5	10
Порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу	ч.1 ст.88-1	3	15
Ті самі дії, вчинені щодо об'єктів тваринного або рослинного світу, які перебували в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, занесених до Червоної книги України або які охороняються відповідно до міжнародних договорів України	ч.2 ст 88-1	9	24

Стаття 242 визначає, що Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері мисливського господарства, розглядає справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил ведення мисливського господарства і полювання, передбачені статтею 50, ч.1 статті 85, статтями 91-2 і 188-5 КУпАП [17].

Від імені центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері мисливського господарства, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право посадові особи, уповноважені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері мисливського господарства, керівники, заступник керівника з питань мисливського господарства, головні лісничі, головні мисливствознавці, державні районні мисливствознавці, керівники, головні лісничі, лісничі, головні мисливствознавці, мисливствознавці держлісгоспів, інших державних лісогосподарських підприємств, а також державних лісомисливських та державних мисливських господарств.

Керівниками, заступником керівника з питань мисливського господарства, головними лісничими, головними мисливствознавцями, державними районними мисливствознавцями, керівниками, головними лісничими, лісничими, головними мисливствознавцями, мисливствознавцями держлісгоспів, інших державних лісогосподарських підприємств, а також державних лісомисливських та державних мисливських господарств штраф до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за правопорушення, передбачені частиною першою статті 85 КУпАП, може стягуватися на місці [17].

Водночас хотілося б зазначити, що ст. 39 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» встановлено, що на єгерів та посадових осіб користувачів мисливських угідь, уповноважених на охорону державного мисливського фонду (в межах, закріплених за користувачами мисливських угідь), покладається право складати протоколи про порушення

правил полювання, інших встановлених цим Законом вимог [3].

Адміністративне провадження поділяється на два види: загальне і спеціальне, які, залежно від обсягу та складності процесуальної діяльності, можливо поділити на спрощене та звичайне.

Спрощене провадження застосовується щодо невеликої кількості правопорушень, прямо передбачених ст. 258 Кодексу України про адміністративні правопорушення [18], що характеризується мінімумом процесуальних дій та їх оперативністю. У таких випадках протокол про адміністративний проступок не складається, посадова особа, яка виявила проступок, приймає і виконує рішення про накладення стягнення (штрафу або попередження). Проте, якщо порушник заперечує щодо правомірності накладеного стягнення, то складається протокол про адміністративний проступок і провадження здійснюється у звичайному порядку.

Звичайне провадження здійснюється у більшості справ і детально регламентовано чинним законодавством. Воно передбачає складання протоколу, визначає зміст, запобіжні заходи і порядок їх застосування, права й обов'язки учасників провадження, порядок розгляду справ, факти, обставини, що є доказами.

У структурі кожного з адміністративних проваджень є можливість відокремити відносно самостійні елементи: стадії, етапи та процесуальні дії.

Провадження у справах про адміністративні проступки в галузі тваринного світу України мають такі стадії:

- порушення справи про адміністративний проступок;
- розгляд справи про адміністративний проступок;
- прийняття рішення по справі;
- оскарження та опротестування прийнятого рішення;
- виконання постанови.

Стадія порушення справи про адміністративне правопорушення являє собою цілий комплекс процесуальних дій, спрямованих на встановлення самої події правопорушення, обставин правопорушення, їх фіксацію та

кваліфікацію. На цій стадії створюються умови для об'єктивного та швидкого розгляду справи, застосування до винного передбачених законодавством заходів впливу.

Підставою для порушення адміністративної справи та попереднього з'ясування її обставин є вчинення особою діяння, яке містить ознаки адміністративного правопорушення (фактична підстава). Проте фактичної підстави не завжди достатньо для того, щоб провадження у справі розпочалося. Для цього необхідна ще й формальна, процесуальна, підстава, тобто інформація про правопорушення. Іншими словами, крім підстави для порушення справи про адміністративне правопорушення має бути ще й привід [19].

Приводом для порушення адміністративної справи може бути: заява (письмова або усна) свідків, потерпілих та інших громадян; повідомлення посадових осіб, адміністрації підприємств, установ, організацій, судово-слідчих органів; повідомлення преси та інших засобів масової інформації; повідомлення громадських організацій, товариських судів; безпосереднє світу, передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення виявлення порушення уповноваженою особою.

3.3 Цивільно-правова відповідальність за порушення законодавства у галузі мисливства та полювання

У Законі України «Про мисливське господарство та полювання», зокрема в статті. 42, передбачено, що порушення законодавства в галузі мисливства та полювання спричиняє дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність [3].

Згідно зі статтею. 13 Конституції України земля, її надра, атмосферне повітря, водні, та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності українського народу. Кожен

громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону [5].

Ця конституційна норма знайшла своє відображення в новому Цивільному кодексі України, який введений в дію з 01.01.2004 р. У статті. 180 ЦКУ сказано, що «тварини є особливим об'єктом цивільних прав. На них поширюється правовий режим речі. Правила поводження з тваринами встановлені законодавством. Тварини, занесені до Червоної книги України, можуть бути предметом цивільного обороту лише у випадку та порядку, встановленому законом» [20].

Цивільно-правова відповідальність виражається у відшкодуванні майнової шкоди, заподіяної порушенням правил охорони і використання тваринного світу. Винна особа відшкодовує таку шкоду незалежно від притягнення її до дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності.

Згідно зі статтею. 1166 ЦКУ, особа, що завдала шкоду майну фізичної чи юридичної особи, відшкодовує її в повному обсязі. Такий обов'язок виникає при одночасній наявності таких умов: спричинення реальної шкоди; протиправність дій винної особи, причинний зв'язок між діями особи і заподіяною шкодою; наявність вини у діях чи бездіяльності особи, яка заподіяла шкоду. Ці загальні умови відповідальності за завдання майнової шкоди поширюються і на випадки спричинення майнової шкоди при порушенні правил охорони і використання тваринного світу [20].

Матеріальна відповідальність за шкоду, заподіяну мисливським тваринам та мисливському господарству, настає лише тоді, коли встановлено сам факт завдання шкоди: здобичі або знищення тварин (звірів, птахів), розорення кубел, нір звірів. Тому у випадках, якщо, наприклад, звір був поранений, але не здобутий і немає достовірних даних про його загибель, факт спричинення матеріальної шкоди не можна вважати встановленим.

Завдання шкоди породжує обов'язок відшкодувати її в тому випадку, якщо вона заподіяна протиправними діями винної особи. Такими є дії,

відповідальність за які передбачена законодавством про охорону і використання тваринного світу. Ці дії можуть виразитися в самовільному користуванні об'єктами тваринного світу, порушенні правил полювання.

Між діями винної особи і заподіяною шкодою повинен бути причинний зв'язок. Ця умова означає, що порушник несе відповідальність лише за шкоду, що виникла внаслідок його дій чи бездіяльності, а не з інших причин.

Необхідною умовою майнової відповідальності є наявність вини у діях чи бездіяльності особи, яка завдала шкоду. Вина може бути у формі умислу і необережності. Відповідальність без вини може настати тільки в разі спричинення шкоди джерелом підвищеної небезпеки, наприклад, якщо загибель тварин викликана експлуатацією автомобілів, тракторів і інших самохідних машин. Так власник автомобіля (організація і громадянин), за загальним правилом, несе майнову відповідальність за те, що задавив кабана або іншу тварину, навіть якщо вона несподівано вискочила на дорогу і запобігти наїзду на неї було неможливо, оскільки відповідно до статті 1187 ЦКУ «особа, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки, відповідає за завдану шкоду, якщо вона не доведе, що шкода була завдана внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого» [20].

Майнову відповідальність несуть не тільки громадяни (фізичні особи), але і юридичні особи (підприємства, установи, організації). Вони зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну з вини їхніх працівників при виконанні ними своїх трудових (службових) обов'язків (наприклад, у разі загибелі тварин у результаті недбалого зберігання або використання хімікатів, забруднення водоймищ, наїзду автотранспорту і т. д.). Організація, що відшкодувала шкоду, має право стягнути з винного збитки, що зазнали, в розмірі і порядку, установленому трудовим законодавством.

У деяких випадках шкода заподіюється неповнолітніми. Відповідно до ст. 1178 ЦКУ шкода, завдана малолітньою особою (яка не досягла чотирнадцяти років), відшкодовується її батьками (усиновлювачами) або

опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах виховує малолітню особу, якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком недобросовісного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання. Неповнолітня особа (у віці від 14 до 18 років) відповідає відповідно до статті 1179 ЦКУ за завдану нею шкоду самостійно на загальних підставах [20].

Шкода, заподіяна порушенням законодавства в галузі мисливського господарства та полювання, відшкодовується шляхом стягнення з винної особи певної грошової суми. Розмір її обчислюється звичайно по таксах (розцінках), затверджених спеціально уповноваженим органом виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища і спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі мисливського господарства та полювання за погодженням із центральним органом виконавчої влади з питань фінансів, з урахуванням не тільки повного відшкодування майнової шкоди, заподіяної незаконним добуванням або знищенням диких тварин, але й необхідності відновлення їхніх запасів. У таксах зіставляються матеріально-правові і штрафні начала. Вони прості в застосуванні і дозволяють у кожному конкретному випадку визначити нанесену навколишньому природному середовищу шкоду і стягнути її з порушника. Основне призначення такс- компенсаційне - полягає у створенні певних матеріальних умов для компенсації витрат, понесених мисливськими господарствами, для відновлення запасів певних видів тварин і створення умов для їх існування і розмноження.

Так відповідно до Такс для нарахування розміру стягнення за збитки, заподіяні незаконним добуванням або знищенням диких звірів і птахів (крім видів, занесених до Червоної книги України), їхніх жител, біотехнічних споруд, визначено, що за незаконне добування або знищення бурого ведмедя встановлено розмір стягнення [14].

Дані стосовно такс для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги

України) наведенні в таблиці 3.2 [14].

Таблиця 3.2 - Такси для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України)

№ з/п	Вид збитку	Розмір стягнення, гривень
1	2	3
1	Незаконне добування або знищення	За одну особину
	Звірі Лось 80 000 Олень європейський 60 000 Олень плямистий 50 000 Кабан 40 000 Лань 40 000 Козуля 32 000 Муфлон 32 000 Бобер 10 000 Борсук 8 000 Заєць-русак 8 000 Бабак 6 000 Куниці лісова і кам'яна 6 000 Нутрія вільна 4 000 Вовк 2 000 Кролик дикий 2 000 Ондатра 2 000 Норка американська 1 500 Білка 1 000 Єнотовидний собака 1 000 Лисиця 1 000 Шакал 1 000	

Продовження табл.3.2

	Птахи Лебеді шипун і кликун Галагаз Гуси Кеклик Куріпка сіра Фазан Голуби Качки Кулики Лиска Перепілка Інші мисливські птахи	4 000 2 000 2 000 2 000 2 000 2 000 1 000 1 000 1 000 1 000 1 000
2	Знищення чи пошкодження гнізда, нори, іншого житла тварин, а також бобрової загати	За таксою на відповідний вид тварини, збільшеною у п'ять разів
3	Кожне вилучене чи пошкоджене яйце, а також за кожний ембріон у незаконно добутого звіра	50% від такси на відповідний вид тварини
4	Кожне знищене чи пошкоджене штучне гніздо птахів	За фактичною вартістю, збільшеною в десять разів
5	Знищення чи пошкодження солонців, годівниць, посівів кормових культур рослин, мисливських вишок, вказівних знаків, інших біотехнічних споруд	За фактичною вартістю, збільшеною в п'ять разів

У разі неможливості вилучення незаконно добутої продукції полювання (якщо вона використана порушником в особистих цілях або з його вини стала непридатною для використання) порушник відшкодовує відповідно до статті 43 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» [3] її вартість, яка обчислюється виходячи з ринкових цін на м'ясо, шкіряну, хутрову та іншу сировину вищого сорту, що діють на час відшкодування, у таких розмірах (не менш як): лось - 130 кг, шкура - 30 кг;

олень благородний: м'ясо - 80 кг, шкура - 20 кг; кабан: м'ясо - 60 кг, шкура 5 кг.

Підприємства, установи, організації і громадяни відшкодовують майнову шкоду на вимогу відповідних природоохоронних органів. У разі відмови від добровільного відшкодування шкоди стягнення здійснюється за рішенням господарського суду або місцевого суду, яке виноситься по позовних заявах природоохоронних органів.

У тих випадках, коли винний притягується до кримінальної відповідальності, стягнення шкоди провадиться шляхом пред'явлення цивільного позову в кримінальній справі. Він може бути пред'явлений з моменту порушення кримінальної справи до початку судового слідства. Якщо цивільний позов не був пред'явлений, прокурор має право пред'явити його, виходячи з необхідності охорони державних або суспільних інтересів. Питання про відшкодування майнової шкоди, заподіяної незаконним полюванням, суд, що розглядає кримінальну справу, має право вирішити незалежно від пред'явлення позову.

Вирішуючи питання про заподіяння незаконним полюванням істотної шкоди, слід урахувати вартість предмета незаконного полювання за таксо-вими цінами, кількість добутого, особливу цінність звірів і птахів, трудність їх відтворення, значну екологічну цінність фауни. Відшкодування шкоди полягає перш за все у відновленні попереднього стану. Але в силу особливостей тваринного світу таке відновлення здебільшого неможливе, бо вбиті тварини чи птах не можуть бути відновлені в натурі, заміна їх штучно відтвореними рівноцінними об'єктами вимагає значних строків, спеціальних матеріально-технічних, іноді надто дорогих умов, які мають лише спеціалізовані мисливські господарства. Відшкодування шкоди в натурі можливе у випадках незаконного відлову диких тварин та полягає у поверненні їх у природне середовище.

Незаконне полювання є сьогодні однією з основних причин зменшення природних запасів диких тварин і птахів, призводить до зменшення

добування хутра та іншої мисливської продукції.

У всіх випадках розмір такс не залежить від статі, віку тварин, їх ваги, якостей, місця (виду угідь) і способу добування, оскільки такий порядок ускладнив би їх практичне застосування [21].

Отже можна зробити висновок, що цивільно-правова відповідальність - це вид юридичної відповідальності за порушення законодавства в галузі мисливства та полювання, який дозволяє компенсувати нанесену природі шкоду в натурі або у вигляді сплати грошової суми, вираховується за спеціальними таксами, які являють собою зафіксований у твердій грошовій сумі розмір шкоди, і який повинен бути відшкодований. Таксова відповідальність дає можливість відшкодувати всі негативні наслідки правопорушення і прямі збитки, недоотримані державою і природокористувачами доходи, вартість затрат, необхідних для відновлення екологічної рівноваги та враховує наукову, історичну, культурну цінність об'єкта природи, його рідкість. Крім компенсації шкоди цивільно-правова відповідальність виконує і функцію покарання [20].

Ефективність застосування цього виду відповідальності часто знижується через різні причини.

По-перше, шкода, заподіяна підприємствами, установами, організаціями стягується за рахунок останніх і дуже часто аж ніяк не позначається на бюджеті винних посадових осіб. Підприємства рідко користуються правом регресу і не пред'являють позовних вимог по відшкодуванню збитків, завданих посадовими особами.

По-друге, вимога сплати відповідних грошових сум не завжди ефективна. Потрібно, щоб підприємство мало кошти, необхідні для ліквідації екологічних наслідків. Немає ніяких гарантій, що стягнуті кошти будуть використані для відшкодування шкоди, нанесеної екологічним правопорушенням. Відшкодування шкоди перетворилося на чисто бухгалтерську операцію перерахування коштів з одного рахунку на інший. Для того, щоб гарантувати використання вказаних коштів за цільовим

призначенням, необхідно розмістити їх у природоохоронних органах.

По-третє, на сьогодні такси затверджуються різного роду органами: зацікавленими міністерствами і відомствами [22]. Вони мають цілий ряд недоліків - розпорошені по численних підзаконно-нормативних актах, у тому числі відомчих, безсистемні, мають різну юридичну силу. Усе це ускладнює їх застосування. Оскільки питання відшкодування шкоди, заподіяної правопорушеннями в галузі мисливства та полювання, мають загальний, надвідомчий характер, тому доцільно, щоб вони були вирішені в законі України «Про мисливське господарство та полювання».

3.4 Кримінальна відповідальність за порушення правил полювання та ведення мисливського господарства

Згідно статті 248 чинного Кримінального Кодексу України [23], порушення правил полювання, якщо воно заподіяло істотну шкоду, а також незаконне полювання в заповідниках або на інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або полювання на звірів, птахів чи інші види тваринного світу, що занесені до Червоної книги України, - караються штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста шістдесяти до двохсот сорока годин, або обмеженням волі на строк до трьох років. Ті самі дії, якщо вони вчинені службовою особою з використанням службового становища, або за попередньою змовою групою осіб, або способом масового знищення звірів, птахів чи інших видів тваринного світу, або з використанням транспортних засобів, або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, - караються штрафом від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

Істотною шкодою у цій статті, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Об'єктом злочину є встановлений порядок охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу суходолу - диких звірів і птахів як невід'ємної складової частини довкілля.

Предмет злочину - дикі звірі та птахи, які охороняються законом і перебувають у стані природної волі або утримуються в на-піввільних умовах (у штучно створених ізольованих ділянках) у межах мисливських угідь і можуть бути об'єктами полювання. До мисливських звірів належать, зокрема, хохулі, кролі дикі, зайці-біляки, зайці-русаки, білки, бобри, нутрії, ондатри, лисиці, вовки, ведмеді, олені благородні і плямисті, кабани, лані, козулі, лосі, муфлони, зубри, а до мисливських птахів - гагари, лебеді, гуси, качки, голуби, кулики.

Не є предметом злочину, передбаченого статті 248 [23]:

- комахи, плазуни, земноводні, риби, водні безхребетні тварини, морські ссавці;
- шкідливі звірі і птахи, які не охороняються кримінальним законом, хоч їх відстріл і відлов відбувається у встановленому порядку (наприклад, ховрахи, хом'яки, криси, тушканчики, бродячі собаки і коти, сороки, сірі ворони, граки);
- мисливські тварини у неволі (які утримуються у розплідниках вольєрах, зоопарках, на фермах тощо). В останньому випадку дії особи, яка незаконно заволодіває дикими тваринами чи птахами, можуть бути кваліфіковані як відповідний злочин проти власності .

Червона книга України є офіційним державним документом, який містить перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, а

також узагальнені відомості про сучасний стан цих видів тваринного і рослинного світу та заходи щодо їх збереження і відтворення [24].

Види тварин, занесені до Червоної книги, залежно від стану та ступеня загрози для популяції поділяються на такі категорії: зниклі, зникаючі, вразливі, рідкісні, невизначені, недостатньо відомі, відновлені. Занесені до Червоної книги України види тваринного світу підлягають особливій правовій охороні, їх добування, а також добування їхніх гнізд, яєць здійснюється у виняткових випадках лише з науковою і селекційною метою за спеціальним дозволом.

З об'єктивної сторони злочин виражається у:

- порушенні правил полювання, якщо воно заподіяло істотну шкоду;
- незаконному полюванні в заповідниках або на інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;
- полюванні на звірів, птахів чи інші види тваринного світу, що занесені до Червоної книги України.

Полюванням визнаються дії людини, спрямовані на вистежування, переслідування з метою добування і саме добування (відстріл, відлов) мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі або утримуються у напіввільних умовах.. Полюванням у смислі статті. 248 слід також визнавати перебування осіб:

- у межах мисливських угідь, у т.ч. на польових і лісових дорогах (крім доріг загального користування), з будь-якою стрілецькою зброєю або з капканами та іншими знаряддями добування звірів і птахів, або з собаками мисливських порід чи ловчими звірами і птахами, або з продукцією полювання;
- на дорогах загального користування з продукцією полювання або з будь-якою зібраною розчохленою стрілецькою зброєю.

Полювання визнається кримінально караним за умови його незаконності [23]. Порушення правил полювання означає, що даний вид використання тваринного світу здійснюється без належного дозволу, в

заборонений час, у недозволених місцях, у тому числі на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, забороненими знаряддями або способами, стосовно тих видів тварин, які занесені до Червоної книги .

Полювання без належного дозволу має місце тоді, коли воно здійснюється самовільно, без належного документа, виданого уповноваженим органом. Документами на право полювання є: посвідчення мисливця; щорічна картка біліку добутої дичини і порушень правил полювання з позначкою про сплату державного мита; дозвіл на добування мисливських тварин (ліцензія, відстрільна картка тощо); відповідний дозвіл на право користування вогнепальною мисливською зброєю; паспорт на собак мисливських порід, інших ловчих звірів і птахів з відміткою про допуск до полювання у поточному році у разі їх використання під час полювання.

За відстрільною картою здійснюється полювання на пернату дичину, кроля дикого, зайця-русака, єнотоподібного собаку, вовка та лисицю. За ліцензією здійснюється полювання на ведмедя, кабана, лань, оленів, козулю, лося, норку американську та ін. Ліцензія - це документ суворої звітності, який видається державними органами лісового господарства і засвідчує право мисливця на добування однієї особини тварин того виду, статі і віку, які зазначені в ньому. Ліцензія з незаповненими реквізитами, виправленнями, простроченими термінами полювання або не зареєстрована у відповідних журналах, вважається недійсною, а полювання за нею - незаконним.

Незаконність полювання слід вбачати і в тому разі, коли воно відбувається з відступом від умов, зазначених у дозвільних документах, наприклад добування тварин, які не зазначені у ліцензії або понад встановлену у дозволах норму, або в угіддях, не зазначених у дозволі [23].

- Полювання в заборонений час означає, що воно здійснюється тоді, коли займатись полюванням на будь-яких тварин заборонено :

- взагалі (наприклад, у темний період доби (пізніше години після заходу сонця і раніше години до його сходу) або на тварин, які зазнають лиха);
- у строки, протягом яких забороняється полювати на певних видів

диких звірів і птахів. Тривалість мисливського сезону стосовно конкретних представників фауни встановлюється законодавством.

Строки полювання (конкретна дата відкриття та закриття полювання на той чи інший вид мисливських тварин, дні полювання) визначаються нормативно-правовими актами і доводяться до відома користувачів мисливських угідь і громадськості. Відстріл та відлов хижих і шкідливих тварин, добування мисливських тварин для наукових потреб або переселення у нові місця перебування може здійснюватись у встановленому порядку поза межами мисливського сезону [3].

Полювання у недозволених місцях - це полювання у таких місцях, де воно взагалі заборонено, або де для цього потрібен спеціальний дозвіл. Полювання забороняється:

- на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;
- на відтворювальних ділянках; у межах населених пунктів, за винятком випадків, передбачених рішеннями обласних рад; на відстані ближче ніж 200 метрів від будівель населеного пункту та окремо розташованих будівель, де можливе перебування людей.

Забороненими слід визнавати ті знаряддя і способи, якими полювати взагалі не дозволяється або які заборонено використовувати для відстрілу чи відлову певних об'єктів тваринного світу. До таких знарядь і способів слід відносити зокрема: використання клеїв, петель, гачків, самострілів, ловчих ям, отруйних та анестезуючих принад, живих сліпих чи знівечених тварин як принади, звуковідтворювальних приладів та пристроїв, приладів нічного бачення, дзеркал та інших пристроїв, що осліплюють тварин, заливання нір звірів. На пернату дичину забороняється полювати з нарізною вогнепальною зброєю, а на копитних тварин та ведмеда - з використанням малокаліберної гвинтівки під патрон кільцевого запалювання або набоїв, споряджених картечкою чи шротом.

Порушення правил полювання є закінченим з моменту заподіяння істотної шкоди.

Вирішуючи питання про те, чи є шкода істотною, потрібно у кожному конкретному випадку враховувати кількість, вартість та екологічну цінність здобутих або знищених звірів і птахів, шкоду, заподіяну довкіллю й обчислену за спеціальними таксами. Наприклад, істотною шкодою потрібно визнавати знищення хоча б одного лося, зубра, ведмедя, підриг популяції тварин, відстріл невеликих звірів і птахів, але на велику суму або у кількості, яка в декілька разів перевищує величину, вказану у дозвільному документі.

Незаконне полювання у заповідниках або на інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або полювання на об'єкти тваринного світу, що занесені до Червоної книги України, є формальним складом злочину і вважається закінченим з моменту початку полювання незалежно від того, чи були фактично здобуті відповідні мисливські тварини [23].

Кваліфікуючими ознаками злочину є його вчинення:

- службовою особою з використанням службового становища;
- за попередньою змовою групою осіб;
- способом масового знищення звірів, птахів чи інших видів тваринного світу;
- з використанням транспортних засобів;
- особою, раніше судимою за цей злочин.

До способів масового знищення звірів, птахів чи інших видів тваринного світу потрібно відносити такі прийоми полювання, які мають загальнонебезпечний або винищувальний характер і здатні викликати загибель великої кількості представників дикої фауни: використання автоматичної зброї, газу, вибухових речовин, електричного обладнання тощо.

Полювання з використанням транспортних засобів означає, що транспортний засіб (літак, вертоліт, автомототранспортний або плавучий засіб) застосовується безпосередньо для вистежування, переслідування і добування звірів і птахів (наприклад, підсвічування мішеней фарами автомобіля).

Вчинення злочину особою, раніше судимою за цей злочин, має місце у

тому разі, коли незаконне полювання вчинюється особою, яку вже було засуджено за статтею 248, судимість з неї не знята і не погашена у встановленому порядку.

Протиставлення термінів полювання на «звірів і птахів» і (чи) «інші види тваринного світу», що занесені до Червоної книги України, суперечливе, тому що полювання здійснюється на тварин, що належать до мисливського фонду. Тут мова може йти про тварин, що занесені до Червоної книги, залежно від стану і ступеня загрози для популяції (зниклі, зникаючі, вразливі, рідкісні, не визначені, недостатньо відомі, відновлені), але які відносяться до мисливського фонду і їх добування здійснюється лише у виняткових випадках з науковою і селекційною метою за спеціальним дозволом [24].

Під незаконним полюванням на звірів і птахів чи інших видів тваринного світу, що занесені до Червоної книги України, слід вважати полювання на тварин, які постійно або тимчасово живуть чи зростають у природних умовах на території України, що внесені до цього офіційного державного документа, який містить перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, а також узагальнюючі відомості про сучасний стан цих видів тваринного світу та заходів щодо їх збереження, відтворення та оздоровлення [23].

До заборонених способів незаконного полювання необхідно відносити: полювання на хутрових звірів і птахів «котлом», «підковою», «засідками

Коли певна обтяжуюча обставина при незаконному полюванні знаходить своє закріплення як кваліфікуюча обставина в конкретному складі злочину, передбаченому ч. 2 ст. 248 Кримінального кодексу України, то під час застосування покарання, вона не повинна додатково враховуватись як пом'якшуюча чи обтяжуюча.

В ч. 2 статті 248 ККУ ознака «Ті самі дії, якщо вони вчинені службовою особою з використанням службового становища» має обмежене

застосування і не охоплює дії службових осіб, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади. Щоб уникнути таких розбіжностей, вказана ознака має бути сформульованою в такому вигляді: «Ті самі дії, якщо вони вчинені службовою особою внаслідок зловживання владою або службовим становищем» [23].

Ознака вчинення незаконного полювання за попередньою змовою групою осіб повинна мати такі складові:

- наявність попередньої мови до початку виконання об'єктивної сторони злочину;
- стихійність, ситуативність домовленості на вчинення злочину;
- стихійність розпаду злочинної групи;
- єдність місця і часу вчинення незаконного полювання;
- відсутність жорсткого планування місця та часу вчинення злочину;
- відсутність жорсткого планування функцій кожного співучасника злочину;
- спрямованість умислу співучасників на вчинення одиничного злочину.

Під такою кваліфікуючою ознакою як «ті самі дії, якщо вони вчинені способом масового знищення звірів, птахів чи інших видів тваринного світу» слід розуміти застосування способів, що мають загальновинищувальний, загальнонебезпечний характер і призводять до винищення тварин повністю або майже повністю на території мисливського угіддя чи його певної частини, або на значну суму [23].

Враховуючи те, що розуміння способів, засобів і знарядь, які можуть призводити до масового знищення тварин при незаконному полюванні не використано як кваліфікуюча ознака, то слід зазначену ознаку викласти в такій редакції: «ті самі дії, якщо вони вчинені з застосуванням вибухових речовин або з використанням газів, або з застосуванням інших засобів, знарядь і способів масового знищення звірі і птахів».

Кваліфікуюча ознака «ті самі дії, якщо вони були вчинені з використанням транспортних засобів» значно впливає на суспільну

небезпечність цього злочину, але вона досить не повна. Тому, вона повинна мати такий зміст: «або з використанням механічного транспортного засобу або повітряного судна».

Ознака попередньої судимості за незаконне полювання буде в тому разі, коли особа раніше була засуджена за незаконне полювання за ч.1 або ч.2 і судимість з неї не була знята і погашена у встановленому порядку.

Встановлюючи властиві незаконному полюванню ознаки, слід виключити ті з них, які йому не притаманні, постійно поглиблюючи аналіз даної правової норми на підставі дослідження фактичних обставин вчиненого. Лише тоді ми прийдемо до тієї сутності ознак, що дадуть відмежувати злочин, передбачений статтею 248 ККУ, від суміжного [22].

Відмежування незаконного полювання від незаконного заняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом необхідно проводити за всіма об'єктивними і суб'єктивними ознаками цих злочинів.

4. ЗАКОНОДАВЧА БАЗА МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА КРАЇН ЄС

Тісна співпраця із країнами Європейського Союзу, де захист природного середовища займає важливе місце, може принести нашим громадянам та економіці значні переваги. Зважаючи на те, що в країнах ЄС особлива увага приділяється розвитку місцевих громад, раціональному використанню природних ресурсів і сприянню міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних, національних і регіональних екологічних проблем, – серед основних очікувань фахівців, важливе місце мають сподівання щодо зростаючого позитивного впливу на захист природи, збереження біорізноманіття та, відповідно, сталий розвиток окремих фрагментів господарства, тісно пов'язаних із природою. Як зокрема, таким є мисливське господарство.

Законодавство щодо мисливського господарства країн, що входять до Європейського Союзу різниться між собою. Однак, воно повинно бути приведене у відповідність з раніше прийнятими директивами ЄС, насамперед такими, як: «Про захист диких птахів» (1979) [25], «Про збереження природних оселищ та видів природної фауни та флори» (1992) [26] та іншими. Незважаючи на спільні загальні риси у веденні мисливського господарства, для окремих країн ЄС характерні певні специфічні традиції, умови, чисельність і видове різноманіття мисливських тварин. Тому на узгодження та гармонізацію норм та правил, що регулюють полювання і мисливське господарство та їх майбутнє в об'єднаній Європі, потрібен певний час.

Об'єктивна необхідність реформування мисливського господарства в Україні передбачає формування національної концепції його організації та розвитку, яка б ґрунтувалася на ефективних економічних, екологічних та соціальних інструментах з врахуванням національних традицій

господарювання. Сам процес реформування мисливського господарства є досить затратним і повинен впроваджуватися поступово. Однією з основних умов проведення ефективних реформаційних перетворень є аналіз та вивчення досвіду найбільш розвинених зарубіжних країн щодо ведення та управління мисливським господарством.

Відпрацьована століттями культура ведення мисливського і лісового господарства в країнах Євросоюзу дозволяє ефективно охороняти ліси та лісові ресурси. В цій системі мисливські товариства чи підприємства сприяють не тільки збільшенню погोलів'я мисливської фауни й захисту довкілля, а й збільшенню біорізноманіття як невід'ємної складової покращення середовища існування видів диких тварин.

У нашій країні мисливське господарство, як цивілізований напрям діяльності необхідно розвивати, хоча тут існує багато проблем пов'язаних із перепонами у вигляді лобіювання інтересів багатих людей, недосконалого законодавства, слабкого дотримання законодавчих норм та браконьєрства.

Основи цивілізаційного вибору сучасного розвитку мисливства повинні базуватися на екосистемному підході збереження біоти із врахуванням балансу популяцій мисливських видів у середовищі існування та роль людини як регулятора їх популяційної динаміки. Ми повинні дбати про сьогоденне та майбутнє гармонійне співіснування людини з природою, а не керуватися тільки тимчасовими емоційними бажаннями первісної людини.

Один із елементів тісної співпраці із країнами Європейського Союзу спрямований на підтримку й покращення стану навколишнього природного середовища. Така співпраця націлена на вирішення питань раціонального використання природних ресурсів і розвитку міжнародного співробітництва на глобальному, національному та регіональному рівнях. Оскільки проблеми природи не мають кордонів.

Варто зауважити, що до більшої частини міжнародних угод Україна вже приєдналась та взяла на себе обов'язок щодо їх впровадження у політико-правове поле.

Полювання на диких птахів в ЄС регулюється «пташиною» директивою і дозволене тільки на окремі види, на які можна полювати тільки за межами місць розведення весняних міграційних періодів, що є критично важливим для відновлення популяцій диких птахів. Полювання на інших диких звірів обмежується, насамперед, оселищною директивою, а також похідними від цих директив актами.

Періоди полювання встановлюються на національному рівні на основі наявних достовірних даних, наукових принципів і варіюються залежно від виду та географічного розташування мисливського угіддя.

Однак країни ЄС мають право дозволяти або забороняти полювання на зазначені види, а у виняткових випадках й дозволяти здобування птахів за межами встановленого сезону полювання коли не існує альтернативного рішення.

Крім зазначених, до важливих документів сюди також відносяться наступні конвенції:

- «Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин» або «Боннська конвенція», підписана в 1979 році в Бонні та ратифікована Україною у 1999 році. Вона регламентує сприяння збереження мігруючих видів тварин на всьому шляху їх міграції. Ця конвенція дала поштовх утворенню багатьох інших правових зобов'язуючих для її підписантів документів, серед яких і «Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів» (AEWA) [27].

- Конвенція про захист європейської фауни та природних оселищ або, як її іще називають «Бернська конвенція». Для реалізації положень цієї конвенції створений постійний комітет, який щорічно засідає та продукує нові резолюції та рекомендації, які обов'язкові для виконання країнами підписантами [28].

- Конвенція про охорону біологічного різноманіття 1992 року, або так звана «Ріо-де-Жанейрівська конвенція про охорону біологічного різноманіття» підписана Україною і ЄС у 1992 році вступила в дію у

Європейським Союзом у 1994 році, а в Україні у 1995 році. Через п'ять років ЄС опублікував свою стратегію щодо збереження біорізноманіття та його сталого використання. Ця стратегія реалізується з 2001 року і містить посилання на полювання [29].

Є й інші важливі конвенції та міжнародні угоди, які впливають на полювання у ЄС. Серед них:

- «Конвенція про водно-болотні угіддя» (Рамсар, Іран, 1971 рік) - або так звана «Рамсарська конвенція», яка має на меті збереження і стале використання ресурсів водно-болотних угідь та їх самих [30];

- «Європейська конвенція з прав людини» набула чинності в 1953 році. Отаннім часом на основі його положень Європейський суд із прав людини у багатьох випадках вирішував, що дрібним землевласникам за певних обставин доведеться змиритись із обов'язковим об'єднанням їх у мисливські угіддя колективної форми власності задля створення цілісної території угіддя [31].

- «Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення», укладено 1973 року і ратифікована Україною у 1999 році. Згідно із цією конвенцією країни зобов'язуються регулювати міжнародну торгівлю дикими тваринами і рослинами так, щоб запобігти нестійкій або незаконній експлуатації для того, щоб ця торгівля не загрожувала їхньому виживанню.

Вона впливає на мисливське господарство у частині обмеження експорту й імпорту мисливських трофеїв. Списки видів представлені у трьох додатках. У першому відзначено ті, на яких розповсюджуються певні обмеження у транспортуванні і обсяги переміщення яких квотуються. У другому додатку – ті торгівля якими тісно контролюється але не обмежується, а також ті - трофеї яких можуть бути схожі на заборонені або обмежені види. У третьому – види, для торгівлі якими необхідно співробітництво з іншими країнами, щоб запобігти нестійкій або незаконній експлуатації [32].

Європейська комісія підтримує стаке ведення мисливського господарства в тому числі звертаючи увагу на потенційну можливість використання екологічної мережі природоохоронних територій ЄС (Natura 2000), яка займає близько 1/5 її наземної частини, для відповідального полювання. При умові, що воно здійснюється у спосіб, який сприяє досягненню основної мети заповідання зазначеного об'єкту. Оскільки ЄК вважає це сильним економічним стимулом для підтримки утримання оселищ та підвищення рівня популяцій окремих видів диких тварин і птахів, особливо рідкісних, заохочуючи використання фінансових ресурсів галузі. Саме тому, сьогодні мисливці беруть участь в управлінні багатьох природоохоронних територій мережі впроваджуючи менеджмент плани сталого розвитку мисливського господарства і відповідального полювання з метою проведення селекції та збереження генетичної чистоти природних видів фауни. У зв'язку із цим «Ініціатива зі сталого ведення мисливського господарства» ЄК організувала кампанію щодо популяризації екологічної мережі природоохоронних територій Natura 2000 серед мисливців ЄС.

У 2007 році президія «Бернської конвенції» за результатами щорічної зустрічі прийняла «Європейську хартію з полювання та збереження біорізноманіття»[33]. Ця хартія базується на положеннях «Конвенції про охорону біологічного різноманіття» та «Пташиної» і «Оселищної» директив і покликає впроваджувати принципи збереження біорізноманіття і сталого розвитку традиційного полювання впливаючи на формування єдиної мисливської політики ЄС щодо мисливського господарства [29].

Згідно цього документу, стаке ведення мисливського господарства - це використання диких мисливських тварин та середовища їх проживання таким чином і такими темпами, які не приводять у довгостроковій перспективі до вичерпання біологічного різноманіття або перешкоджають його відновленню. Таке використання підтримує потенціал біорізноманіття для задоволення потреби теперішнього і майбутнього поколінь і відповідає її сподіванням, а також підтримує саме полювання як вид діяльності

прийнятний з соціальної, економічної та культурної точок зору (на основі визначення «сталого використання» у статті 2 Конвенції про охорону біологічного різноманіття)[29]. Коли полювання проводиться таким стійким чином, воно може позитивно вплинути на збереження диких популяцій та середовища їх проживання, а також приносити користь суспільству.

4.1 Основні важливі для ведення мисливського господарства в Україні документи ЄС.

Директива 2009/147/ЕС про захист диких птахів (Пташина Директива) створена для комплексної системи збереження всіх видів диких птахів, що трапляються на території ЄС. Велика увага в ній приділена збереженню середовищ існування для видів, що перебувають під загрозою зникнення, а також для мігруючих видів птахів). Ця Директива забороняє діяльність, яка безпосередньо загрожує видам птахів), але спеціальна комісія може в окремих випадках дозволяти торгівлю ними. Сучасне мисливське законодавство України не суперечить цій Директиві щодо списку видів птахів, на які дозволене полювання, однак потребує перевірки щодо дозволених методів полювання та вивчення підходів, які рекомендовані для застосування в ЄС щодо відновлення популяцій вразливих видів птахів [34].

Директива № 92/43/ЄС про збереження природних оселищ та видів природної фауни та флори. Ця Директива пов'язана із такими двома основними елементами, як: мережі охоронних територій Natura 2000 і суворою системою охорони видів. Перелік видів, які потребують суворих заходів охорони, наведений у Додатку IVa Директиви, на які, заборонені будь-які види відлову або вбивства у природному середовищі, порушення спокою в певні періоди, погіршення стану чи руйнування територій розмноження або місць відпочинку [35].

З видів і підвидів, наведених у додатку, на території України трапляється 45 видів наземних ссавців. Майже всі вони в Україні мають природоохоронний статус і занесені до Червоної книги України.

Беручи до уваги сучасне мисливське законодавство, неузгодження виявлені лише щодо 2 видів ссавців, на які в Україні дозволене полювання: бобер європейський і вовк.

Бобер європейський в усіх країнах ЄС має досить високий природоохоронний статус і його здобування, Виключення становлять лише популяції цього бобра у країнах Фінляндії, Швеції, Литви, Латвії, Естонії та Польщі.

Аналогічна ситуації має місце з вовком: для нього виключення становлять популяції Греції, Естонії, Іспанії, Латвії, Литви, Польщі, Словаччини, Фінляндії. В Україні теж ведуться дискусії між науковцями та фахівцями мисливського господарства стосовно розгляду питання заборони полювання на вовка, хоча б в регіонах з його низькою чисельністю, та з огляду на важливість у підтриманні життєздатності інших популяцій (напр. у Карпатах).

Директива № 91/477/ЄС про контроль за придбанням зброї та володінням зброєю. Директива коротко називається "Директива про зброю" та містить вимоги про контроль за придбанням і володінням зброєю. Вона також може мати вплив на формування законів України, що стосуються полювання, а також запровадження Європейської карти вогнепальної зброї [36].

Угода про збереження водно-болотних мігруючих птахів. Ця угода є дуже важливою для європейських мисливців, оскільки передбачає збереження і стає використання перелітних птахів. Згідно з вимогами цієї Угоди, країни, що її підписали, зобов'язані заборонити використання свинцевого шроту й обмежень на використання набоїв, які містять свинець, що вимагає внести зміни до закону про зброю та боєприпаси [37].

Керівні настанови щодо сталого ведення мисливського господарства у відповідності із вимогами директиви про птахів. Цей документ спрямований на уточнення вимог ведення мисливського господарства країн ЄС з метою дотримання природоохоронного права ЄС (Директиви про дикі птахи). Він містить вступну роз'яснювальну частину і тлумачення положень статті 7 та 9 зазначеної директиви.

Вступна частина роз'яснює текст директиви щодо загальних вимог до полювання на птахів, списку мисливських видів птахів, загальної орієнтації директиви, охорони місць оселищ птахів, основних заборон і виключення з них, які стосуються охоронних видів, проведення наукових досліджень, ознайомлення із не природними для Європейського континенту видами птахів, специфіки звітування, непогіршення ситуації щодо наявності біорізноманіття, надання можливості окремим країнам запровадження суворіших охоронних заходів ніж ті, що виписані в директиві, ролі і можливостей комісії сформованої задля слідкування за імплементацією директиви.

Положення статті 7 директиви про птахів роз'яснені значно ширше оскільки описують види диких птахів на які дозволено полювання у межах всього ЄС, на території його окремих членів, основні особливості й критерії такого полювання (включаючи узгодженість дій із природоохоронними заходами, розумному використанню популяцій із недопущенням зниження їх рівня до нижче задовільного з природоохоронної точки зору, інших методів ведення мисливського господарства і полювання, навчання), принципи встановлення термінів (сезонів) полювання та зосереджують увагу на безперечному виконанні директиви на території всіх країн учасників.

Положення статті 9 також широко розтлумачені оскільки мова йде про можливість для країн встановити для себе виключення щодо зазначених вище природоохоронних і мисливських обмежень. Також суттєва увага приділена кількісному визначенню окремих популяцій, оскільки саме через

цей показник приймаються рішення щодо виключень застосування окремих положень директиви для окремих видів птахів в окремих країнах [38].

Європейська хартія з полювання та збереження біорізноманіття рекомендована до адаптування її принципів у національні законодавства всіх країн підписантів, спостерігачів, а також незалежних організацій «Конвенції про захист європейської фауни та природніх оселищ». Насамперед вона адресована європейським мисливцям, що займаються споживчим і рекреаційним полюванням, застосовуючи принцип сталого використання та управління мисливськими видами птахів і ссавців і включає:

- О застосування вогнепальної зброї, луків, пасток, собак чи хижих птахів з метою полегшення збереження біорізноманіття та розвитку сільських районів;

- О заохочення співпраці між мисливцями та іншими зацікавленими сторонами;

- О забезпечення сталого розвитку мисливського туризму;

- О формування мисливського туризму, який забезпечує місцеві громади соціально-економічними стимулами для збереження та управління дикими тваринами та середовищами їх існування, а також біологічного різноманіття;

- О підтримку проектів, які збільшують знання та безпеку мисливця;

- О заклик мисливців до навчання, збільшення інформованості та інформаційної діяльності [33].

- Хартія має на меті впровадження у національне мисливське господарство 12 принципів у яких розкривається необхідність і рекомендації сталого розвитку мисливського господарства. До зазначених принципів відносяться:

- Впроваджуйте регіональний підхід в управлінні мисливським господарством, що забезпечує максимальну вигоду для збереження біологічного різноманіття і суспільства (залежно від регіональних особливостей: необхідності та традицій).

- Дбайте про зрозумілі і підтримувані всіма правила.

- Дбайте про екологічно стійке добування (раціональне).
- Підтримуйте дикі популяції місцевих видів з допомогою пристосованого генофонду (підтримайте чистоту видів).
- Утримуйте так середовища, які забезпечують здорові і міцні популяції промислових видів.
- Заохочуйте використання, щоб забезпечити економічні стимули для збереження.
- Переконайтеся, що добута продукція раціонально використовується і уникайте відходів.
- Надавайте місцевим зацікавленим сторонам більше свободи але й притягуйте їх до відповідальності за порушення.
- Компетентність та відповідальність – ось, що є бажаним серед користувачів природних ресурсів.
- Уникайте страждання тварин.
- Заохочуйте співпрацю між усіма зацікавленими у мисливському господарстві сторонами (в галузі управління мисливськими видами, пов'язаних з ними видами і місць їх проживання).
- Заохочуйте сприйняття суспільством стійкого споживчого використання мисливських тварин, як інструменту для їх збереження [33].

Таким чином законодавче поле Європейського Союзу є досить комплексним, де існує низка правових (нормативних) документів (директив) та їх похідних, що впливають на внутрішнє законодавство кожної із країн учасниць та, насамперед, регламентують ведення мисливського господарювання й полювання з метою сталого (раціонального) використання природних ресурсів та, у зв'язку із цим, потребують різного рівня узгодження менеджмент планів окремих користувачів. Насамперед, це стосується виконання так званих природничих («Пташиної» та «Оселищної») директив, з метою управління популяціями до рівня, який би не ставив під

загрозу нормальний розвиток мисливських та насамперед, охоронюваних видів. Однак, єдиного Закону, прямої дії щодо управління мисливським господарством – немає і це залишається внутрішнім питанням імплементації чи аргументованого узгодження кожної з держав. Тим не менше сучасне мисливство у країнах Європейського Союзу повинно ґрунтуватись на підходах, викладених в «Європейській хартії з полювання та збереження біорізноманіття» та виконанні вимог європейського законодавства залежно від особливостей місцезнаходження мисливського господарства й іншої діяльності до якої користувач має намір долучитися.

ВИСНОВКИ

Відповідно до статті 1 Закону України «Про мисливське господарство та полювання», мисливство - це вид спеціального використання тваринного світу шляхом добування мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі або утримуються в напіввільних умовах у межах мисливських угідь. Полювання, за цією ж статтею Закону, визначається як дії людини, спрямовані на вистежування, переслідування з метою добування і саме добування (відстріл, відлов) мисливських тварин, що перебувають у стані природної волі або утримуються в напіввільних умовах.

Поняття „мисливство” і „полювання” відрізняються один від одного за такими критеріями: а) суб’єктний склад; б) мета і цілі здійснення; в) функціональне призначення; г) підстави здійснення; д) форми здійснення тощо.

До видів полювання слід віднести: а) промислове, любительське, спортивне (залежно від мети); б) весняне, літньо-осіннє, зимове (залежно від сезону).

Правове регулювання мисливства визначається Конституцією України, яка статтею 13 визначає, що природні ресурси, до яких зараховуються мисливські тварини, є власністю Українського народу, а права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування[5]. Правовий режим мисливських природних ресурсів - це встановлений нормами права порядок регулювання відносин охорони, використання та відтворення мисливських природних ресурсів. У контексті вивчення сутності правового режиму важливим є виділення його ознак.

Державний контроль у галузі мисливського господарства та полювання здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського

господарства, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, місцевими державними адміністраціями, іншими державними органами відповідно до законодавства [3].

Правове регулювання подолання незаконного полювання (браконьєрство) врегульовується законом України «Про мисливське господарство та полювання», яким визначено незаконні методи полювання, встановлюються права та обов'язки працівників, уповноважених до охорони мисливських угідь. Переслідування порушників (злочинців) врегульовується Адміністративним Кодексом України та Кримінальним кодексом України.

У статті 42 закону України «Про мисливське господарство та полювання» вказано, що порушення законодавства у галузі мисливського господарства та полювання тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законами України [3].

Притягнення порушників до відповідальності не звільняє їх від обов'язку відшкодувати збитки, завдані внаслідок порушення законодавства у галузі мисливського господарства та полювання.

Незаконно добуті мисливські тварини чи виготовлена з них продукція, а також знаряддя правопорушень підлягають конфіскації в установленому законодавством порядку.

Такси для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання, затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, і центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики [14].

В ході написання магістерської роботи з'ясувалось, що в правовому регулюванні мисливським господарством та полюванням в Україні, залишається багато проблем.

Разом з тим, як результат історичного, економічного, соціального і культурного розвитку українського суспільства, сталих традицій, мисливське господарство України поки що не досягло такого рівня розвитку, як у країнах ЄС.

Стимулювати розвиток мисливського господарства в Україні може повне залучення у господарський процес первинних мисливських колективів Українського товариства мисливців. Сьогодні низова господарююча ланка в Товаристві – районне об'єднання мисливців, чисельністю 1–1,5 тис. осіб, якому в оренду передаються угіддя площею 100 і більше тис. гектарів. Як показує практика, така модель є неефективною. Як результат, відсутність самоокупності господарства, низька чисельність мисливських тварин, поширеність браконьєрства тощо.

В Україні, через низьке поголів'я диких мисливських тварин, їх добування в сотні разів менше, ніж у країнах ЄС, де ринок торгівлі дичиною іноді є складовою економіки. У нас не розвинена трофейна справа, відсутня культура полювання, мисливська просвіта, наука та робота з громадськістю.

Важливо, щоб галузь мисливського господарства органічно вписалася в еколого-економічну систему країни, забезпечила використання сприятливих природних умов і ресурсів та сприяла зросту економічної привабливості регіонів, їх самофінансуванню. Мисливська культура, етика та відповідальність дає можливість мати мисливські угіддя з достатньою чисельністю дичини, утримувати оптимальну чисельність диких тварин і провадити ефективно та рентабельно національне мисливське господарство згідно з принципами сталого управління природними ресурсами.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Про тваринний світ: Закон України від 06.09.2018 №2530 - VIII//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14> (дата звернення 02.11.2018 р.).
2. Бондаренко В.Д. Лісомисливське господарство в контексті проблем лісознавства і лісівництва/Бондаренко В.Д. // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – 2008., с.35-41.
3. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 07.02.2017 №1832-VIII//База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14> (дата звернення 02.11.2018 р.).
4. Волик М.П. Правове регулювання в Україні (На матеріалах південного регіону України) : дис. канд. юрид. наук : 12.00.06 / Микола Петрович Волик; Одеський держ. ун-т ім. І.І. Мечникова. – Одеса, 1997. – 171 с.
5. Конституція України від 02.06.2016 №1401-VII//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 02.11.2018 р.).
6. Андрейцев В. І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики : монографія / В. І. Андрейцев. – Донецьк : Національний гірничий університет, 2011. – 373 с.
7. Данилюк Л. Р. Мисливські природні ресурси як об'єкти екологічного права /Л.Р. Данилюк// Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2014. – № 5. – С. 177–181. – URL: http://pap.in.ua/5_2014/52.pdf.
8. Комарницький В. М. Право спеціального природокористування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.06

«Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / В. М. Комарницький. – К., 2012. – 36 с.

9. Тихий П. В. Еколого-правове регулювання спеціального використання дикої фауни: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природо ресурсне право»/П. В. Тихий. – Х., 2000. – 18с.

10. Асоціація користувачів мисливських та рибальських господарств громадська спілка. URL: <https://ahf.org.ua/uk/news/283-statistichni-koliziji>

11. Про затвердження Типового договору про умови ведення мисливського господарства: Наказ Міністерства лісового господарства України від 12.12.1996 №153 //База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0735-96> (дата звернення 02.11.2018 р.).

12. Гетьман А.П., Шульга М.В. Екологічне право України: підручник: Харків «Право», 2009. – 327 с.

13. Про затвердження Правил видачі дозволів на спеціальне використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу, віднесених до природних ресурсів загальнодержавного значення: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 26.05.1999 №115//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0608-99> (дата звернення 02.11.2018 р.).

14. Про затвердження Такс для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України та Міністерство екології та природних ресурсів України від 19.06.2017 №301/222//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0842-17> (дата звернення 02.11.2018 р.).

15. Шкурко В. А. Браконьерство и борьба с ним. — Мн.: Университетское, 1986. — 166 с.

16. Новицький, В. П., Голубєв М. І. Управління мисливськими ресурсами агроландшафтів України та зарубіжжя: господарсько-правові аспекти/ Наукові доповіді Національного університету Біоресурсів та природокористування України, , 123-132с.
17. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1-212) 18.09.2018 №2545-VIII //База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 02.11.2018 р.).
18. Колпаков В.К. Курс адміністративного права України: підручник /Колпаков В.К., Кузьменко О.В., Пастух І.Д.та ін. / за ред. В.В.Коваленка. - К.: Юрінком Інтер, 2012. - 808 с.
19. Цивільний кодекс України від 02.10.2018 №2581-VII//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 02.11.2018 р.).
20. Кравченко С. М., Костицький В. В. Правова охорона тваринного світу: (Метод. рек.). — Львів,1992. — 44 с
21. Басай В.Д. Відшкодування шкоди, заподіяної екологічним правопорушеннями: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.06. — Львів, 1996. - 153 с.
22. Кримінальний кодекс України від 18.10.2018 №2599-VIII//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 02.11.2018 р.).
23. Про Червону книгу України: Закон України від 23.05.2017 №2059 - VIII//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14> (дата звернення 02.11.2018 р.).
24. Директива Європейського союзу зі збереження диких птахів (1979) URL: <https://ecoclubua.com/2016/02/dlya-zahystu-dykyh-ptahiv-mayut-buty-stvoreni-spetsialni-pryrodoohoronni-terytoriji/> (дата звернення 02.11.2018 р.).
25. Директива Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 року про охорону природних середовищ існування та дикої флори і фауни - URL: <https://menr.gov.ua/news/31295.html> (дата звернення 02.11.2018 р.).

26. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (1979) від 19.03.99//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_136 (дата звернення 02.11.2018 р.).
27. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (1979) від 29.10.96//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032 (дата звернення 02.11.2018 р.).
28. Конвенція про охорону біологічного різноманіття (1992) від 29.11.94//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030 (дата звернення 02.11.2018 р.).
29. Конвенція про водно-болотні угіддя (1971) від 29.10.1996//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_031 (дата звернення 02.11.2018 р.).
30. Європейська конвенція з прав людини (1953) від 17.07.1997//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 02.11.2018 р.).
31. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (1973(9)) від 14.05.1999//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_129 (дата звернення 02.11.2018 р.).
32. Вікіпедія: вільна енциклопедія URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
33. Директива 2009/147/ЄС про захист диких птахів (Пташина Директива) створена для комплексної системи збереження всіх видів диких птахів, що трапляються на території ЄС - URL: <http://old.minjust.gov.ua/45875>.
34. Директива № 92/43/ЄС про збереження природних оселищ та видів природної фауни та флори - URL: <https://menr.gov.ua/news/32145.html>.
35. Директива № 91/477/ЄС про контроль за придбанням зброї та володінням зброєю від 21.05.2008 //База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a62 (дата звернення 02.11.2018 р.).

36. Угода про збереження водно-болотних мігруючих птахів від 04.07.2002//База даних «Законодавство України/ ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_934/conv/print1446458798469262 (дата звернення 02.11.2018 р.).

37. Керівні настанови щодо сталого ведення мисливського господарства у відповідності із вимогами директиви про птахів URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/hunting_guide_en.pdf.